

Forskning om nordisk folkhögskola En översikt 1998–2018 med sammanfattningar

Annika Pastuhov
Johan Lövgren
Henrik Nordvall

MIMERS SMÅSKRIFTER

Mimers småskrifter

Forskning om nordisk folkhögskola
En översikt 1998–2018 med sammanfattningar

Annika Pastuhov
Johan Lövgren
Henrik Nordvall

Mimer

Nationellt program för folkbildningsforskning
ISBN 978-91-7929-950-7

MIMERS SMÅSKRIFTER
Forskning om nordisk folkhögskola
En översikt 1998–2018 med sammanfattningar
Annika Pastuhov, Johan Lövgren & Henrik Nordvall

ISBN: 978-91-7929-950-7
Serie: Mimers småskriftserie
ISSN: 1401-6192

URL: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-161082>

© 2019, Mimer och författarna

Omslag: LiU-Tryck

Byggnaden på omslaget är Ölands folkhögskola.

Bild: Kalmar läns museum

Mimer
Institutionen för
beteendevetenskap och lärande
Linköpings universitet
581 83 Linköping
Tel. 013-28 21 40
<http://www.liu.se/mimer>

Linköping University Electronic Press
Linköpings universitet
<http://www.ep.liu.se>

Tryck och distribution

Linköpings universitet
LiU-Tryckenheten
581 83 Linköping
Tel. 013-28 10 55
E-post: liutryck@liu.se

Innehåll

Förord	9
DEL I: OM FORSKNINGSÖVERSIKTEN	11
Inledning	13
Folkhögskolor i Norden	17
Tillvägagångssätt	18
Tematisk översikt	22
Tema I: Historia och idéhistoria	23
Tema II: Folkhögskolan som institution	25
Tema III: Folkhögskolans aktörer och praktiker	27
Avslutande reflektioner	28
Referenser	31
DEL II: SAMMANFATTNINGAR	39
Tema I: Historia och idéhistoria	41
Doktorsavhandlingar	41
Artiklar	45
Tema II: Folkhögskolan som institution	59
Doktorsavhandlingar	59
Artiklar	64
Tema III: Folkhögskolans aktörer och praktiker	73
Doktorsavhandlingar	73
Artiklar	78
Alfabetisk förteckning över forskningsöversiktens publikationer (med sidhänvisningar)	93
Register	103

Förord

Mimer – Nationellt program för folkbildningsforskning inrättades 1990 vid Linköpings universitet till följd av ett riksdagsbeslut som gav universitetet ett särskilt ansvar för forskning om folkbildning. Mimer har till uppdrag att stödja folkbildningsforskning oavsett inom vilken disciplin den bedrivs eller vid vilket lärosäte. En viktig del av uppdraget är att skapa överblick över forskning om folkbildning i vid bemärkelse.

I denna översikt är det forskning om folkhögskolan som står i fokus. Mer precist omfattas doktorsavhandlingar och vetenskapliga artiklar om folkhögskolor i de nordiska länderna som publicerats på svenska, norska, danska, finska och engelska från 1998 till och med 2018. Tack vare författargruppens breda nordiska förankring har förutsättningarna varit mycket goda när det gäller att överblicka den forskning som finns. Inte minst forskning publicerad på finska tenderar på grund av språkbarriären att förbli okänd i de andra nordiska länderna.

Vår förhoppning är att denna skrift ska vara en resurs både för forskare med intresse för folkhögskolan och för forskningsintresserade inom folkhögskolans värld. Dessutom hoppas vi att den kan vara ett verktyg för alla som har ett intresse av att fördjupa sig i forskning om denna nordiska utbildningsform.

Linköping i oktober 2019

Andreas Fejes
Mimers ordförande

Henrik Nordvall
Föreståndare för Mimer

DEL I: OM FORSKNINGSOÖVERSIKTEN

Inledning

Folkhögskolor har funnits i de nordiska länderna sedan mitten av 1800-talet. Såväl i Danmark som i Norge, Finland och Sverige utgör folkhögskolorna viktiga delar av utbildningslandskapet. Folkhögskolan beskrivs ofta som en särpräglad utbildningsform för (mestadels unga) vuxna, kännetecknad av sin frihet från centralt fastställda läroplaner och av sin roll som ett alternativ till det formella utbildningssystemet. Den har till och med pekats ut som ”de nordiska ländernas starkaste allmänna kulturmanifestation och mest självständiga insats på skolans och vuxenpedagogikens område” (Furuland, 1991, s. 468).

I denna skrift presenteras en översikt av forskning som behandlat folkhögskolan i de nordiska länderna. Mer specifikt överblickar den doktorsavhandlingar och vetenskapliga artiklar om nordisk folkhögskola publicerade på svenska, norska, finska, danska och engelska mellan 1998 och 2018. Sammanlagt 88 publikationer – 22 doktorsavhandlingar och 66 vetenskapliga artiklar – ingår i översikten. En motsvarande sammanställning av forskning om folkhögskolan har oss veterligen inte tidigare gjorts. Även forskningsöversikter gällande närliggande och överlappande områden är få till antalet (se t.ex. Nørholm Lundin, 2014; Sundgren 1998a & 1998b).

Forskningsöversikten har initierats av, och genomförts inom ramen för, *Mimer – Nationellt program för folkbildningsforskning* vid Linköpings universitet. Det yttersta syftet med Mimer är att stärka forskningen om folkbildning vid svenska universitet och högskolor (Laginder, 2015). Översikten är ett led i Mimers arbete med att uppmuntra internationalisering och nordisk samverkan inom forskning om folkbildning, där folkhögskoleforskningen är ett delområde som på senare tid mötts av ett växande intresse. Såväl folkhögskolans organisationer som forskare har pekat på hur efterfatt forskningen om denna utbildningsform är jämfört med forskning om andra utbildningsformer (Fejes m.fl., 2015; Holmgren m.fl., 2016). Förhoppningen är att översikten, som synliggör den (begränsade) forskning som ändå finns, ska kunna användas som

resurs både av forskare och av praktiker med intresse för forskning om folkhögskolan.

I Mimers uppdrag ingår att skapa överblick över detta heterogena forskningsområde som på olika sätt berör folkbildning. Detta görs regelbundet bland annat genom rapporter om aktuell forskning i Mimers nyhetsbrev som utges två gånger per år.¹ Mer omfattande och över tid sträckande forskningsöversikter av det slag som du nu läser sammanställs mer sällan. Det har hunnit gå drygt två decennier sedan Mimer tog sig an en liknande uppgift.

I den senaste större kunskapsöversikten som utgivits av Mimer, då i samarbete med Folkbildningsrådet, utgjorde forskning om folkhögskolan ett spår bland flera inom det vidare folkbildningsforskningsområde som överblickas (Sundgren 1998a & 1998b). Kunskapsöversikten utgick från svensk forskning på området och i den utpekades fem doktorsavhandlingar om folkhögskolan. De två tidigaste behandlar den svenska folkhögskolans lärarförening och dess relation till staten (Bogårde, 1974) och rörelsekaraktären hos svenska folkhögskolor med anknytning till kristna samfund (Sparrman, 1978). De övriga tre avhandlar hur folkhögskolepedagogiken utvecklats under inflytande från både statens och de medverkande lärarnas och elevernas intressen (Sundgren, 1986), informella läroprocesser på folkhögskolan (Svanberg-Hård, 1992) och folkhögskolans praktisk-estetiska verksamhet (Hartman, 1993).

Det har alltså publicerats ett antal studier av folkhögskolan före 1998, som utgör startpunkten för vår forskningsöversikt. För en god överblick över den svenska delen av denna forskning kan vi alltså hänvisa till Sundgren (1998a & 1998b). När det gäller internationell forskning om folkhögskolan ger Paulston (1974) en överblick beträffande tidig forskning om folkhögskolan och Nordvall (2010) en sammanställning av engelskspråkiga forskningsreferenser, dock utan innehållsliga sammanfattningar.

Vår forskningsöversikt tar på ett sätt vid där Sundgrens (1998a & 1998b) översikt slutar. En viktig skillnad är dock att folkhögskolan, som bara var ett spår av många i Sundgrens mer generella översikt,

---

¹ Se mer information om Mimerbladet på www.liu.se/mimer.

här är översiktens kärna. En annan viktig skillnad är att vi går bortom det svenska forskningssammanhanget. Det gäller för det första i avseendet de kontexter som forskningen berör, där Norden och inte bara Sverige är avgränsningen i vår översikt. Det gäller för det andra i avseendet varifrån berörda forskare kommer, i och med att vi har valt att inte ha några avgränsningar rörande forskarnas geografiska hemvist.

Om vi går utanför det svenska forskarsamfundet återfinns flera avhandlingar som behandlar folkhögskolan i de nordiska länderna publicerade före 1998. Caroline Runesdotter lyfter i sin avhandling (Runesdotter, 2010) fram betydelsen av avhandlingar om folkhögskolan som fenomen författade av forskare baserade utanför Norden. En av dessa är Erica Simons idéhistoriska avhandling om den nordiska folkhögskolans utveckling 1878–1944 och dess betydelse för nationell väckelse och folklig kultur, författad på franska och presenterad i Sorbonne 1960 samt i delar översatt till svenska (Simon, 1989). Ett annat exempel som Runesdotter lyfter fram är Georges Ueberschlags avhandling (Ueberschlag, 1981) som i likhet med Simons är skriven på franska och utforskar folkhögskolans utveckling ur ett idéhistoriskt perspektiv, men enbart med fokus på den svenska folkhögskolan och dess utveckling 1945–1968. I en bibliografi över forskning som publicerats på engelska om folkhögskolan världen över identifieras 28 doktorsavhandlingar (Nordvall, 2010). Den äldsta av dessa behandlar N.F.S. Grundtvigs pedagogiska betydelse, särskilt för folkhögskolerörelsen, och framlades vid New York University 1936 (Andreasen, 1936).

Mycket av den kunskap som framtagits om folkhögskolan har publicerats i form av utvärderingar och kartläggningar. I det svenska sammanhanget rör det sig framförallt om rapporter utgivna av Folkbildningsrådet eller om statliga offentliga utredningar. Ett exempel på det förra är Åberg och von Essen (2012) som berör relationen mellan folkhögskolorna och dess huvudmän. Ett exempel på det senare är den forskarvolym inom ramen för statens utvärde-

ring av folkbildningen (SUFO2) som bland annat undersöker deltagares upplevelser av folkhögskolestudier (Paldanius, Bergstedt & Helmstad, 2003).

Utänför utvärderingssammanhanget återfinns även ett flertal publikationer i form av rapporter och antologier. Det gäller exempelvis resultaten för vad som sannolikt är det hittills största forskningsprojektet om specifikt folkhögskolan – Folkhögskolans praktiker i förändring – som leddes av Bernt Gustavsson och som finansierades av Vetenskapsrådets utbildningsvetenskapliga kommitté (Gustavsson, Andersdotter & Sjöman 2009; Gustavsson & Andersdotter 2010). Ett annat exempel är den forskarantologi som Fay Lundh Nilsson och Anders Nilsson redigerat, med bidrag som ger olika perspektiv på relationen mellan folkbildning och yrkesutbildning inom den nordiska folkhögskolan (Lundh Nilsson & Nilsson, 2010). Även Mimers forskarantologier kan nämnas i detta sammanhang, då de i betydande delar behandlat folkhögskolan (Nordberg & Rydbeck 2001; Laginder & Landström 2005; Laginder, Nordvall & Crowther 2013). Därtill är rapporter utgivna av lärosäten ett format som forskare inom området publicerar sina arbeten i (se t.ex. Eriksson m.fl. 2013; Nylander m.fl. 2015; Paldanius, 2014).

Dessa ovannämnda arbeten är alla exempel på forskning som inte omfattas av den översikt som presenteras i denna publikation. Skälet till detta är inte att vi bedömer dem som mindre relevanta än de avhandlingar och tidskriftsartiklar vi inriktat oss mot. Det har snarare att göra med praktiska överväganden och vår strävan efter en systematik i vårt sökande, vilket vi redogör för nedan under rubriken ”Tillvägagångssätt”.

En övergripande förhoppning med denna föreliggande forskningsöversikt är att skapa överblick och sammanhang, vilket kan fungera som grund för fortsatt forskning om nordisk folkhögskola. En annan viktig målsättning med denna publikation är att svara på det uttalade behov av att sammanställa forskning om folkhögskolan som verksamma inom folkhögskolefältet ger uttryck för. Förhopp-

ningen är således också att översikten ska kunna tjäna folkhögskolans praktiker i att göra forskning om folkhögskolan mer lättillgänglig för verksamhetsutveckling och förkovran.

Denna skrift består av två delar. Den första, föreliggande, delen är strukturerad enligt följande. Efter den ovanstående, inledande inramningen av forskningsöversikten följer en kort beskrivning av folkhögskolor i Norden. Detta följs av en beskrivning och diskussion av tillvägagångssätt i form av sökvägar, avgränsningar och tematisering av publikationerna. Därefter följer en sammanfattande tematisk genomgång för att erbjuda en samlad överblick över de publikationer som forskningsöversiktens sökning resulterat i. Avslutningsvis följer några reflektioner om fynden och tillvägagångssättet. I skriftens andra del hittas sammanfattningar av de 88 publikationer som ingår i översikten. Dessa presenteras tematiskt under tre övergripande teman: *historia och idéhistoria*, *folkhögskolan som institution* och *folkhögskolans aktörer och praktiker*. Efter sammanfattningarna följer en alfabetisk referenslista över samtliga publikationer som sökningen för denna forskningsöversikt resulterat i. Sist i boken återfinns ett register.

Folkhögskolor i Norden

Den första folkhögskolan anses vanligtvis ha varit den i Rødding i Danmark som grundades 1844 (Gustavsson, 2010; Johansson & Bergstedt, 2015). Folkhögskoleidéer kom att spridas till övriga Norden och de första folkhögskolorna grundades år 1864 i Norge, 1868 i Sverige och 1889 i Finland. En portalfigur för nordisk folkhögskola är N.F.S. Grundtvig (1783–1872), vars nationalromantiska tänkande haft ett stort inflytande på nordisk folkhögskola fram till våra dagar. Enligt Grundtvigs tänkande ska allmogen få kunskap om sitt folks historia, språk och kultur (se exempelvis Korsgaard, 1997).

I dag återfinns folkhögskolor fortsättningsvis i dessa fyra länder. På Island har däremot folkhögskolan inte fått något varaktigt fäste, även om vissa försök till etablering gjorts (Mustel & Roselius,

2008). De danska, norska, finska och svenska folkhögskolorna för-
enas alltså av vissa särdrag. Överlag positioneras de som peda-
gogiska alternativ till formell utbildning genom att skolorna ofta
finns på landsbygden, har internat, relationerna mellan lärare och
deltagare är informella, deltagandet är frivilligt och i huvudsak inte
ger några betyg. Skolorna är till stor del statligt finansierade, med
huvudmän som ofta har anknytningar till folkrörelser. (Gustavsson,
2010; Lövgren & Nordvall, 2017; Paldanius, 2014)

I forskningslitteraturen om folkhögskolan har den så kallade
särartsfrågan varit ett centralt och återkommande tema (Andersén,
2011; Paldanius, 2014). Särartsfrågan har ofta formulerats som en
fråga om huruvida folkhögskolan präglas av en särart och hur den i
sådana fall går att återfinna i verksamheten eller praktikerna på
folkhögskolan (se t.ex. Runesdotter, 2010, 17). Samtidigt kan på-
pekas att nästan lika ofta som folkhögskolan beskrivits som säregen
skolform har folkhögskolan kännetecknats som en institution som
ständigt anpassar sig till olika kontexter och verksamhetsförutsätt-
ningar (se Larsson, 2013; Paldanius, 2014).

Tillvägagångssätt

Som tidigare framkommit inbegriper denna forskningsöversikt
doktorsavhandlingar och vetenskapliga artiklar som behandlar
folkhögskola i nordisk kontext, publicerade under åren 1998–2018.
Sökningar har gjorts i nationella² och internationella³ forsknings-
databaser på begrepp för folkhögskola på finska, danska, engelska,
norska och svenska. Trunkering användes för att hitta sökordet oav-
sett ändelse (finska *kansanopisto**, danska *folkehøjskol** och
højskol*, engelska *folk high school** och *folk school**, norska
folkehøgskol* och svenska *folkhögskol**). Detta innebar även en

---

² Dessa är swepub.kb.se, diva-portal.org, rex.kb.dk, forskningsdataba-
sen.dk, nb.no, oria.no, doria.fi, arto.linneanet.fi samt finna.fi.

³ Dessa är Linköpings universitetsbiblioteks Uniserach, www.bibl.liu.se,
(baserad på EBSCO Discovery Service), google.scholar.se; worldcat.org,
proquest.com, journals.sagepub.com, link.springer.com samt tandfon-
line.com.

första avgränsning i sökningen. Trots att publikationer om nordisk folkhögskola också finns på andra språk var vi tvungna att avgränsa oss till dessa nämnda fem språk då dessa behärskas av oss författare.

Ytterligare övergripande avgränsningar bestod i att enbart välja ut publikationer som explicit handlar om folkhögskola, publicerade under perioden 1998–2018. För att ha liktydiga kriterier för urvalet har denna avgränsning gjorts utgående från publiceringsår, rubrik, abstract/sammanfattning och nyckelord. I det fåtal fall som abstract/sammanfattning inte funnits att tillgå eller i oklara fall har en bedömning gjorts utgående från publikationens innehåll i sin helhet. Avgränsningen till de tjugo senaste åren gör materialet greppbart samtidigt som det ger ett visst tidsmässigt perspektiv.

För att avgränsa sökningen ytterligare och göra den koherent inkluderades enbart två typer av publikationer – doktorsavhandlingar och vetenskapliga artiklar. Som stöd i avgränsningen av artiklar har vi kontrollerat vilka tidskrifter som inkluderats i den norska databasen över vetenskapliga publikationer, den så kallade norska listan (Register over vitenskapelige publiseringskanaler⁴). Även den finländska motsvarigheten (Publikationsforum) har konsulterats⁵. Att definiera vad som ska anses vara forskning är inte entydigt. Vi har inkluderat enbart dessa två typer av vetenskapliga publikationer, vilket innebär att en del publikationer som kunnat bedömas som relevanta har gallrats bort. För att göra sökvillkoren så lika som möjligt på de fem olika språken och i de olika databaserna bedömde vi att vi behöver definiera avgränsningar för materialet som är så koherenta som möjligt oavsett publiceringsspråk och sammanhang. Att inkludera exempelvis masteruppsatser kunde ha varit ett sätt att vidga sökningen och ändå behålla en någorlunda hög grad av samstämmighet i kriterier. Tyvärr finns det dock fortfarande till dags

---

⁴ Norska Register over vitenskapelige publiseringskanale återfinns på <https://dbh.nsd.uib.no/publiseringskanaler/Forside>.

⁵ Finska Publikationsforums förteckning och värdering av publikationskanaler återfinns på <https://www.tsv.fi/julkaisuforummi/haku.php?lang=sv>.

dato stora luckor i hur masteruppsatser och dylika akademiska slutarbeten inkluderas i vetenskapliga databaser. Ett försök att inkludera masteruppsatser i en forskningsöversikt som denna skulle därmed förutsätta arbetsdryga sökningar i högskolespecifika samlingar. Att inkludera antologier och andra typer av publikationer skulle även det ha inneburit utmaningar för urvalet. Doktorsavhandlingar och vetenskapliga artiklar kan antas ha genomgått motsvarande processer för att publiceras oavsett kontext och dessutom kan de antas vara indexerade i ett flertal databaser till mycket hög grad för hela den tjuugoårsperiod vi är intresserade av. Av dessa skäl gjorde vi avvägningen att enbart inkludera sådana publikationer.

Ytterligare en avgränsning utgörs av att vi enbart inkluderat publikationer som belyser folkhögskoleverksamhet i nordisk kontext. Folkhögskoletanken är inte enbart förekommande i de nordiska länderna, utan utbildningsinstitutioner med kopplingar till idén om folkhögskola återfinns runt om i världen (se exempelvis Nordvall & Åberg, 2011; Runesdotter, 2010). Det finns utan tvekan fortsatt behov av forskning som sätter nordisk folkhögskoleverksamhet i relation till motsvarande utbildningsformer i andra länder. För denna forskningsöversikts syften gör vi trots allt bedömningen att avgränsningen till enbart de nordiska länderna är rimlig som en utgångspunkt. Ett skäl är förekomsten av gemensamma historiska kopplingar och ett idéutbyte som pågått och pågår inom de nordiska länderna. Ett andra skäl är åter behovet av avgränsning för att skapa överblick och då framstår Norden som en rimlig kontext genom sina snarlika samhällen och historiska kopplingar.

För att skapa en övergripande bild av de publikationer som våra sökningar resulterat i gjordes en tematisering med inspiration i kvalitativ tematisk innehållsanalys (se Braun & Clarke, 2006; Hsieh & Shannon, 2005). Med tematisk analys menar vi analys och tolkning av förekommande meningsfulla mönster, dvs. teman, i ett givet textmaterial. Vi närmade oss materialet med hjälp av den öppna frågan om vilka övergripande teman och frågeställningar som var förekommande i de utvalda publikationerna.

En första, preliminär tematisering med utgångspunkt i publikationernas abstrakt gjordes genom ett gemensamt analysarbete med alla tre författare samlade. Därefter skrevs sammanfattningar av samtliga inkluderade publikationer. Denna typ av sammanställningar brukar ibland benämnas ”kommenterad bibliografi”, (på engelska ”annotated bibliography”). Syftet med våra sammanfattningar är att i förkortad form ge en inblick i respektive publikation, vilket innebär att vi inte erbjuder ”kommentarer” i ordets rätta bemärkelse. Snarare har våra sammanfattningar en refererande karaktär. Vi har strävat efter att belysa publikationerna med hänvisning till författarens eller författarnas inramningar och framställningar snarare än att bedöma publikationernas styrkor och tillkortakommanden eller relationer till annan forskning. Vi har inte heller pekat på paralleller till motsvarande publikationer som finns i vårt material, utan varje sammanfattning står för sig själv. Sammanfattningarna är skrivna med tanke på översiktens fokus och att den tilltänkta läsaren har ett intresse för forskning om folkhögskolan. Därmed kan sammanfattningarna i förekommande fall betona folkhögskoleaspekter i publikationen på viss bekostnad av andra fokusområden i den aktuella publikationen.

Sammanfattningarna fungerade som det primära underlaget för den egentliga tematiska analysen. Med hjälp av sammanfattningarna kunde vi skapa oss en djupare förtrogenhet med materialet och härleda förekommande teman ur detta material (jämför Braun & Clarke, 2006; Hsieh & Shannon, 2005, 1278–1281). De tre teman som analysen resulterade i speglar vår förståelse av vilka olika huvudsakliga forskningssyften och kunskapsintressen som uttrycks av studiernas respektive författare. Samtidigt bör påpekas att analysarbetet givetvis är färgat av författarnas förförståelse av förekommande teman i forskning om folkhögskolan och att andra typer av tematiseringar eller kategoriseringar utifrån samma material kunde varit möjliga. Tematiseringen fick sin slutgiltiga form under skrivprocessen med att färdigställa denna rapport. Under det arbetet kunde vissa diskrepanser upptäckas i analysen och tematiseringen gjordes mer koherent. Samtidigt finns det kvar en variation inom

de olika temana, vilket innebär att våra teman ska förstås som övergripande verktyg för att skapa sammanhang i ett brett material snarare än som rigida kategoriseringar.

Tematisk översikt

Tematiseringen resulterade i tre övergripande teman: *historia och idéhistoria*, *folkhögskolan som institution* och *folkhögskolans aktörer och praktiker*. Samtliga publikationer som ingår i denna forskningsöversikt har placerats in i något av dessa tre teman.

Nedan följer en tabell som ger en första överblick över fördelningen i materialet enligt tema och studiens geografiska kontext. Denna tabell erbjuder en första inblick i vårt material, men några mer djupgående slutsatser bör inte dras utifrån denna mycket övergripande indelningen:

Tabell 1: Publikationernas fördelning utifrån geografisk kontext och tema.

	Historia och idéhistoria	Folkhögskolan som institution	Folkhögskolans aktörer och praktiker	Samtliga teman
Danmark	8	1	6	15
Finland	8	4	3	15
Norge	1	4	11	16
Sverige	12	12	14	38
Norden	2	2		4
Totalt	31	23	34	88

Av tabellen framgår det antal studier som vi placerat under respektive tema samt en fördelning enligt studiernas kontext. Med kontext menas det sammanhang som studeras i studien, inte exempelvis vilket land studien publicerats i. Till exempel Seppo Niemeläs (2011) doktorsavhandling, som godkännts vid Östra Finlands universitet, har här ovan placerats i kontext "Norden" i och med att avhandlingen belyser idéarvet efter danska N.F.S. Grundtvig, svenska Oscar Olsson och finländska Santeri Alkio. Den svenska kontexten

framstår av denna tabell som mest beforskad, speciellt gällande folkhögskolan som institution och folkhögskolans olika deltagare, lärare och verksamhetsformer.

Flertalet av publikationerna låter sig kategoriseras relativt enkelt enligt nationalstatlig kontext. Denna typ av kategorisering är ändå allt annat än problemfri, vilket exempelvis studier om samisk folkhögskola påminner om (Hansson, 2016). Härtill finns också en del studier som sätter nordisk folkhögskola i relation till kontexter utanför Norden. Exempelvis Nordvall och Dahlstedt (2009) berör hur idéer om svensk folkhögskola implementeras i östafrikansk kontext (men med fokus på diskurser bland svenska folkbildare). Ett annat exempel är Babajevas och Kokes (2013) artikel som beskriver goda erfarenheter av lärande för personlig utveckling på folkhögskolor i Danmark och Lettland. Dessutom finns en del studier i materialet som belyser folkhögskolan som ett exempel bland andra skolformer, exempelvis för att studera bildundervisning (Jonsson Widén, 2006) eller neoliberalt inflytande på svensk vuxenutbildning (Fejes m.fl., 2018) – något som den ovanstående tabellen inte heller lyckas fånga in.

Sammanfattningsvis är det inte någon entydig uppgift att skapa mening i ett material av detta slag. Därför har vi valt att presentera materialet med hjälp av rätt så övergripande teman, som behöver åtföljas av en nyanserande redogörelse för att göra rättvisa åt materialet. Nedan övergår vi till att presentera analysens tre teman och fördjupa diskussionen om variationerna inom dessa teman.

Tema I: Historia och idéhistoria

Under temat ”Historia och idéhistoria” finns studier som erbjuder inblickar i folkhögskolans historiska framväxt och utveckling samt idéhistoriska rötter. Här ingår 31 publikationer, varav sex är avhandlingar och 25 artiklar.

Flera av de historiska studierna tar fasta på folkhögskoleidén och hur den praktiskt tillämpats i en viss kontext. I vårt material hittas exempelvis studier om grundtvigianska finlandssvenska folkhög-

kolor (Brown, 2001; Schuster, 2003) och samspelet mellan folk-livsforskning och grundandet av folkhögskolor (Coe, 2000). Ett återkommande grepp är att jämföra implementeringen i en given kontext med en läsning av formulerade idéer och ideal. Folkhögskoleidéns framväxt och spridning i olika sammanhang får en hel del utrymme i materialet och då ges det nationalromantiska inflytandet återkommande en betydande roll (exempelvis Brown, 2001). Samtidigt finns studier som visar på folkhögskolan som snarare samhällsligt demokratiserande än del i ett nationalromantiskt upp-vaknande (exempelvis Møller, 2004). Det finns även några studier som kritiskt studerar folkhögskolans del i nationalistiska eller andra slag av ideologiska strävanden (exempelvis Österborg Wiklund, 2018).

Då folkhögskoleidéns framväxt och implementering studeras innebär det att en mängd olika sammanhang kan studeras. I vårt material har vi exempel på studier av folkhögskolans historiska relation till kultur- och identitetspolitiska frågor. Exempelvis studerar Hansson (2016) undervisningen i de samiska språken och det tillhörande identitetsarbetet vid Samernas folkhögskola 1942–1990. Ett annat exempel är Brändström och Larssons (2011) studie av vad musikstudier vid Framnäs folkhögskola kunde innebära för de individuella studenterna på 1950- och 1960-talen. I materialet finns även ett flertal studier som fokuserar på i huvudsak en historisk person. Møller (2004), till exempel, studerar den danska teologen Hal Kochs (1904–1963) syn på Grundtvigs tänkande och Kochs betydelse för den danska samhällsutvecklingen, speciellt folkhögskolans utveckling. Schuster (2003) å sin sida studerar hur den finlandssvenska pedagogen Johannes Klockars (1867–1932) kom att tolka och anpassa Grundtvigs tänkande i sitt arbete på folkhögskola. Gällande folkhögskolans framväxt och implementering ges Grundtvig utan tvekan en central roll. Hans tänkande studeras även i andra studier i vårt material.

Det finns återkommande idéhistoriska influenser och intressen i flertalet av de historiska studierna. Här är Grundtvigs tänkande centralt i många av studierna, åtminstone som en del av den histo-

riska utvecklingens kontext och bakgrund. En handfull av publikationerna fokuserar på Grundtvigs idéarv eller syn på bildning och upplysning (exempelvis Bergstedt, 1998; Korsgaard, 2000; Lyby, 2004). Några publikationer i vårt material erbjuder överblickar över hur folkbildning överlag – och folkhögskolan som en del av folkbildningen – kommit att växa fram och utvecklas som ett resultat av att olika idéer, exempelvis Grundtvigs tänkande, utövar inflytande vid olika tidpunkter och delvis avlöser varandra under historiens gång. Tøsse (2004) studerar 200 år av utveckling i Norge medan Niemelä (2011) erbjuder en nordisk överblick genom att studera utvecklingen av folkhögskolan i Danmark, studiecirkeln i Sverige och ungdomsrörelsen i Finland.

I flera av studierna riktas intresset mot folkhögskolan som del av eller i relation till civilsamhället (exempelvis Christie, 2001). Speciellt vid etablerandet av folkhögskoleverksamhet framstår elitens bildningssträvanden som centrala i några av studierna (t.ex. Barton, 2008). Folkhögskolan kan även studeras genom sin relation till staten (t.ex. Berg, 2015; Edquist, 2015).

En del av studierna berör tanken om folkhögskolans särdrag, det vill säga folkhögskolan som en säregen institutionsform (exempelvis Maliszewski, 2014). Återkommande framställs säregenheten i och med att folkhögskolan gått i bräschen för utvecklingen inom ett område, exempelvis i Bondes (2015) studie om Niels Bukhs nyskapande gymnastikundervisning för män på folkhögskola på 1920-talet.

Tema II: Folkhögskolan som institution

Den gemensamma nämnaren i temat ”Folkhögskolan som institution” är att vi tolkat dessa studiers huvudsakliga intresse som riktat mot folkhögskolan som institutionsform i någon mening. Dessa publikationer speglar folkhögskolan som skolform eller sätter den i relation till en mängd olika frågor och ämnesområden. Detta tema innefattar 23 publikationer, åtta doktorsavhandlingar och 15 artiklar.

Ett framträdande spår är frågan om hur folkhögskolan förhåller sig till sin samtida verksamhetskontext som i regel framställs som i någon mening förändrad. Speciellt riktas intresset i flera studier mot hur folkhögskolan anpassar sig eller omformar sig i förhållande till förändrade verksamhetsvillkor då samhället runt om förändrats. Detta kan handla om nya målgrupper som tillkommit, som i Eriks-sons (2002) studie om etnisk mångfald på folkhögskola och hur denna situation hanteras. Detta kan också handla om frågor som uppstår då nya sätt att berättiga verksamheten växer fram, som i Gløppens (2013) studie av självvärdering i norsk folkhögskola. De förändrade verksamhetsförutsättningarna hänger inte sällan samman med ett förändrat förhållande till staten och nya villkor för att få verksamhetsbidrag och andra intäkter, vilket exempelvis Runesdotter (2011) studerar som ett möte mellan samtida ökad marknadsstyrning och folkhögskolornas tidigare autonoma position.

En återkommande typ av fråga inriktas mer specifikt mot hur traditionerna och det pedagogiska arvet omsätts i mötet med olika samtida frågor och fenomen. Att studera hur folkhögskolans tradition omsätts i möten med samtiden kan handla om hur så kallad informations- och kommunikationsteknologi (IKT) införts på folkhögskola (Jedeskog & Landström, 2009) eller mer tidlösa frågor om hur folkhögskolan bidrar till ett samtida demokratiskt samhälle (Knutas, 2013) eller hur religiösa värderingar omdefinieras (Löv- gren, 2015). Några av studierna belyser vad som kunde benämnas en utveckling mot tydligare specialisering i delar av folkhögskole- verksamheten. Nylanders (2014) studie, till exempel, riktar intresset mot vilka sociala bakgrunder som finns representerade bland deltagare på folkhögskolans musiklinjer och hurdana hierarkier det finns deltagargrupperna emellan.

I flera av dessa publikationer återfinns tanken om folkhögskolans särart, vilket även var fallet bland de historiska studierna, antingen som en utgångspunkt för studien eller något som kritiskt refereras till (se exempelvis Nordvall & Dahlstedt, 2009; Runesdotter, 2010). Denna särart i form av folkhögskolans tradition eller arv anses oftast handla om att vara en värdebaserad organisationsform

(exempelvis Jedeskog & Landström, 2009; Lövgren, 2015; Suzuki, 2004).

Tema III: Folkhögskolans aktörer och praktiker

I motsats till det andra temat, ”folkhögskolan som institution”, för- enas studierna under detta tema av att olika grupper av aktörer eller deras verksamhetsformer – praktiker – ställs i förgrunden, framom folkhögskolan som institutionsform. Under detta tema finns 34 publikationer, åtta avhandlingar och 26 artiklar.

Här återfinns en mycket bred variation av olika frågeställningar och forskningsintressen. På så vis är detta tema det mest utmanande att sammanfatta och samtidigt lyckas göra rättvisa åt alla de studier som samlats under samma tema. Det finns ändå vissa återkommande frågor, intressen och perspektiv.

Ett sådant återkommande intresse handlar om att uppmärksamheten riktas mot lärandet på folkhögskola i olika former. Till exempel Milana och Sørensen (2009) studerar icke-formella läraaktiviteter vid danska folkhögskolor och hur dessa aktiviteter bidrar till lärande för demokratiskt medborgarskap. Detta kan även handla om studier av bildningssyner, som till exempel i Rahbeks (2017) studie om bildningssyner i samtida danska folkhögskolor, eller feministisk undervisning i folkhögskolekontext, som till exempel i Bondestams (2011) studie.

Det finns även vissa studier som specifikt riktar intresset mot dem som har ansvar för att iscensätta lärandet, nämligen folkhögskollärarna, deras arbete och arbetsvillkor. Detta är fallet i Harlins (2013) studie om studenter på folkhögskolläraryrket och hur deras reflexiva professionella utveckling kan stödjas under studierna och som nyblivna lärare. Ett annat exempel är Elstad, Christophersens och Turmos (2012) studie om förutsättningar för lärares medborgerliga handlande i den organisatoriska kontext som folkhögskolan utgör.

När det gäller frågor om vad deltagande på folkhögskola kan innebära är inkludering i olika former ett återkommande intresse. Osman (1999) studerar exempelvis multikulturell diskurs på folkhögskola och hur svenskfödda och utlandsfödda talar om bland annat

kultur och etnicitet. I Borgens och Borgens (2015) studie riktas uppmärksamheten mot frågan om deltagande på folkhögskola kan verka förebyggande mot framtida skolavhopp.

I materialet finns en del studier som riktar intresset mot tiden efter deltagandet på folkhögskola. Exempelvis Andersén (2011) studerar folkhögskoledeltagares sociala identiteter och sociala representationer av högskolan, det vill säga deras tankar om studier efter folkhögskolan. Ett annat exempel handlar om yrkesval, där Fejes & Dahlstedt (2018) studerar hur folkhögskoledeltagare på en ungdomsledarutbildning talar om sitt yrkesval och sin kommande yrkesroll. Ett tredje exempel är Ericksons (2017) studie av hur deltagande på folkhögskola påverkar deltagares långsiktiga välbefinnande.

I flera av studierna under detta tema fungerar folkhögskolan antingen som en bakgrundskontext eller som en av flera kontexter som studeras för att belysa det fenomen som är av intresse i studien. Detta är fallet exempelvis i Jonsson Widéns (2016) studie om bildlärares professionella utveckling med lärare från flertalet olika skolformer. Ett annat exempel är en studie av folkhögskoledeltagares målorientering och motivation och hur deltagares olika orientering till studier skiljer sig från situationsspecifik motivation (Niemivirta m.fl., 2013).

Avslutande reflektioner

Beroende på vilket perspektiv som antas på den sammantagna forskningen om den nordiska folkhögskolan under de senaste decennierna kan slutsatsen antingen bli att publiceringsverksamheten är marginell eller att den framstår som betydande. Trots att forskningen om folkhögskolan har beskrivits som sparsam och fragmenterad (Lövgren & Nordvall, 2017), är det värt att lägga märke till att en förhållandevis omfattande publiceringsverksamhet framträder om forskning på ett flertal språk sammanställs. Då har våra urvalskriterier för denna forskningsöversikt dessutom varit förhållandevis stränga i och med att vi endast inkluderat doktorsavhand-

lingar och vetenskapliga artiklar. Om andra typer av forskningspublikationer hade inkluderats skulle antalet publicerade studier varit betydligt fler.

Vad kan sägas sammantaget om forskningen om folkhögskolan i ljuset av vår översikt? Tematiseringen av vårt publikationsurval – med fokus på övergripande teman och frågeställningar i studierna – resulterade i tre övergripande teman: *historia och idéhistoria*, *folkhögskolan som institution* och *folkhögskolans aktörer och praktiker*. Angående tematiseringen kan påpekas att den kunde varit mer djupgående och ska enbart förstås som ett försök att skapa mening utgående från deskriptiva sammanfattningar. En blick bortom skillnaderna dessa tre tentativa teman emellan kan få vissa fokusområden att framträda som kan anses förekommande i samtliga tre teman.

Flera av studierna utgår från eller belyser en spänning mellan hur ideal och verksamhet utmålas och forskningen syftar till att på olika sätt angripa denna spänning (Runesdotter, 2010; jämför även Larssons (2013) diskussion om folkhögskolan som ”avantgarde”). Folkhögskolans idéburenhet präglar utgångspunkten för många av studierna och majoriteten av studierna kan anses utgå från eller acceptera tanken om att folkhögskolan har en särart. Men det råder inte enighet i frågan. I vårt material har vi exempel på att folkhögskolan kan framställas både som något säreget och avskilt (se exempelvis Andersén, 2011), men det finns även exempel på studier som snarare närmar sig folkhögskolan som en utbildningsinstitution bland andra (exempelvis Jonsson Widén, 2016). En variation av särartstemat hittas i en del publikationer, där Norden eller ett givet land framställs som närmast en utopi av social rättvisa och samhällselig bildningsnivå (t.ex. Barton, 2008, 179–182).

Sett till inflytelserika personer i folkhögskolerörelsens historia framstår Grundtvig som central, och han omnämns även i många av publikationerna som inte specifikt fokuserar på att studera Grundtvig som person eller tänkare (exempelvis Brown, 2001; Møller, 2004; Schuster, 2003). Om Grundtvig, hans tänkande och inflytande i sig inte är föremål för studien ges han alltså ändå plats,

oftast som portalfigur i folkhögskolans framväxt som idé och verksamhetsform.

Överlag framstår forskningen om folkhögskolan som nationalstatligt förankrad och avgränsad. Men även om den övergripande tendensen är att studierna inramas nationalstatligt bör det påpekas att det finns en hel del studier som antar regionala (t.ex. Schuster, 2003) eller internationella (Nordvall & Dahlstedt, 2009; Österborg Wiklund 2018) perspektiv, eller tar folkhögskolan som en kontext för att studera allt från skolavhopp (Borgen & Borgen, 2015) till att kritiskt studera diskurser om kultur och etnicitet (Osman, 1999).

Denna forskningsöversikt omfattar endast en del av den forskning som gjorts om nordisk folkhögskola under perioden 1998–2018. Att göra avgränsningar är alltid problematiskt och vi är medvetna om att en del intressanta publikationer gällrats bort. Trots dessa begränsningar är vår förhoppning att denna typ av översikt å sin sida kan bidra till att andra forskare får idéer för fortsatt forskning. En övergripande reflektion som sammanställningen av publikationerna för denna rapport ger upphov till är att det saknas jämförande forskning om den samtida folkhögskolan i de nordiska länderna. Det finns en tanke om ett gemensamt nordiskt idéarv som ligger till grund för folkhögskolan (se t.ex. Niemelä, 2011). Det finns även litteratur som polemiserar huruvida detta gemensamma arv faktiskt är gemensamt, exempelvis gällande vad Grundtvigs tänkande kommit att innebära i olika nationella kontexter (se t.ex. Larsson, 2013). Men hur förhåller sig folkhögskolor i de nordiska länderna i dag till varandra? Är strukturerna vitt skilda eller ganska så lika? Har verksamheterna liknande drag eller har det skett en betydande diversifiering? Visserligen är skillnaderna säkert stora också inom länderna, samtidigt som det kunde tänkas att en del nationella särdrag kunde urskiljas till följd av exempelvis regionala traditioner och utbildningspolitiska omständigheter. Olika jämförande angreppssätt skulle säkert bidra med ny, välbehövlig kunskap om den nordiska folkhögskolan.

Referenser

- Andersén, A. (2011). *Ett särskilt perspektiv på högre studier? Folkhögskoledeltagares sociala representationer om högskola och universitet* (Doktorsavhandling). Jönköping: Högskolan i Jönköping.
- Andreasen, P. J. (1936). *Grundtvig as an educator, with special reference to the folk high school movement*. Thesis (Ph.D.) New York University, School of Education.
- Babajeva, L., & Koçe, T. (2013). Learning for personal development in the folk high schools. *Problems of Education in the 21st Century*, (55), 28–44.
- Berg, A. (2015). The State and the Rise of a Continuous Popular Educational Sphere in Sweden c. 1870s–1910s. *Nordic Journal of Educational History*, 2(1), 49–72.
- Bergstedt, B. (1998). *Den livsupplysande texten: en läsning av N.F.S. Grundtvigs pedagogiska skrifter*. (Doktorsavhandling). Stockholm: Carlsson.
- Bogårde, B. (1974) *Svenska folkhögskolans lärarförening och staten 1902–1970: En studie i organisationsinflytande*. Uppsala universitet: Statsvetenskapliga institutionen; 66 / Stockholm: Rabén & Sjögren.
- Bonde, H. (2015). Niels Bukh's Gymnastics School in Denmark, 1912–1933: Gymnastics, Erotics, and Male Bonding. *The International Journal of the History of Sport*, 32(6), 800–814.
- Bondehammar, F. (2011). Resisting the Discourse on Resistance: Theorizing Experiences from an Action Research Project on Feminist Pedagogy in Different Learning Cultures in Sweden. *A Journal of the Practices, Theories, and Scholarship of Feminist Teaching*, 21(2), 139–152.
- Borgen, S. T., & Borgen, N. T. (2015). Folk high schools and dropouts from upper secondary school: Effects of non-academic investments in dropouts. *School Effectiveness and School Improvement*, 26(2), 153–168.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.

- Brown, K. (1999). Establishment of the Finlandssvensk Folk High Schools: Political and Philosophical Underpinnings. *American Educational History Journal*, 26(1), 82–89.
- Brändström, S., & Larsson, A. (2011). A total institution within reach? Music education at Framnäs Folk High School in the 1950s and 60s. *Finnish Journal of Music Education*, 14(2), 60–71.
- Christie, M. F. (2001). Social and historical factors in the development of Swedish adult education. *Australian Journal of Adult Learning*, 42(1), 57–74.
- Coe, C. (2000). The education of the folk: Peasant schools and folklore scholarship. *Journal of American Folklore*, 113(447), 20–43.
- Edquist, S. (2015). Demarcating popular education with government subsidies: Sweden 1911–1991. *Nordic Journal of Educational History*, 2(1), 73–96.
- Elstad, E., Christophersen, K. A., & Turmo, A. (2012). Exploring antecedents of organizational citizenship behavior among teachers at Norwegian folk high schools. *Studies in Continuing Education*, 34(2), 175–189.
- Erickson, E. K. (2017). *Developing the Good Life by Living It: The Influence of Attending a Norwegian Folk High School on Well-Being* (Doktorsavhandling). Minneapolis: University of Minnesota.
- Eriksson, L. (2002). "Jag kommer aldrig att tillhöra det här samhället": Om invandrare – integration – folkhögskola. (Doktorsavhandling). Linköping: Linköpings universitet.
- Eriksson, L., Larsson, S., Lundberg, M. & Nordvall, H. (2013). *Folkbildning för förändring: Dilemman i politiskt mobiliserande didaktik*. Linköping: Linköping University Electronic Press.
- Fejes, A., Olson, M., Rahm, L., Dahlstedt, M., & Sandberg, F. (2018). Individualization in Swedish adult education and the shaping of neo-liberal subjectivities. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 62(3), 461–473.

- Fejes, A. & Dahlstedt, M. (2018). Becoming the role model: Youth recreation leaders, occupational choice and a will to include. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 39(6), 901–912.
- Furuland, L. (1991). Folkhögskola. I *Nationalencyklopedin*. Sjätte bandet. Höganäs: Bra böcker.
- Gloppen, B. H. (2013). Selvevaluering i folkehøgskolen – krav utenfra, behov innenfra? *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 97(4–5), 326–339.
- Gustavsson, B. (2010). Folkhögskolan som skolform. I Gustavsson, B. & Andersdotter, G. *Folkhögskolans praktiker i förändring II*. (s. 17–34). Örebro: Örebro universitet.
- Hansson, J. (2016). Samernas folkhögskola och de samiska språken 1942–1990. *Nordic Journal of Educational History*, 3(1), 95–119.
- Harlin, E-M. (2013). *Lärares reflektion och professionella utveckling: med video som verktyg* (Doktorsavhandling). Linköping: Linköpings universitet.
- Hartman, P. (1993). *Skola för ande och hand: En studie av folkhögskolans praktisk-estetiska verksamhet*. Linköpings universitet: Linköping studies in education and psychology; 38.
- Hsieh, H.-F., & Shannon, S. E. (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277–1288.
- Jedekog, G., & Landström, I. (2009). ICT – an ally and an alien: The role of ICT in Swedish popular adult education organizations. *Seminar.net: Media, Technology & Lifelong Learning*. 5(2), 1–11.
- Johansson L. & Bergstedt B. (2015). Visions unite through the concept of democracy: The school and the Popular Adult Education. *Scandinavian Journal of Educational Research* (59)1, 42–57.
- Jonsson Widén, A. (2016). *Bildundervisning i möte med samtidskonst: Bildlärares professionella utveckling i olika skolformer* (Doktorsavhandling). Umeå: Umeå universitet.

- Knutas, A. (2013). People's high schools in Scandinavia: A contribution to democracy? *International Journal of Lifelong Education*, 32(6), 780–796.
- Korsgaard, O. (1997). *Kampen om lyset: Dansk voksenoplysning gennem 500 år*. København: Gyldendal.
- Korsgaard, O. (2000). Grundtvigs oplysningstanker – om at knytte bånd og løse knuder. *Grundtvig-Studier*, 51(1), 154–171.
- Laginder, A-M. (2015). *Mimer – nationellt program för folkbildningsforskning: verksamhet och utveckling 1990–2015*. Linköping: Mimer.
- Larsson, S. (2013). Folk high schools as educational avant-gardes in Sweden. In A.-M. Laginder, H. Nordvall, & J. Crowther (Eds.), *Popular education, power and democracy* (s. 72–96). Leicester: NIACE.
- Lundh Nilsson, F. & Nilsson, A. (red.) (2010). *Två sidor av samma mynt?: folkbildning och yrkesutbildning vid de nordiska folkhögskolorna*. Lund: Nordic Academic Press.
- Lyby, T. C. (2004). Grundtvigs dannelsesbegreb mellem national dannelse og erhvervsorienteret uddannelse. *Grundtvig-Studier*, 55(1), 62–82.
- Lövgren, J. & Nordvall, H. (2017). A short introduction to research on the Nordic folk high schools. *Nordic Studies in Education*, 37(2), 61–68.
- Lövgren, J. (2015). Norwegian folk high schools redefine their role as value-based institutions: Analysis of value documents from two folk high schools. *Nordisk kulturpolitisk tidskrift*, 18(02), 199–217.
- Maliszewski, T. (2014). Swedish Folk High Schools (Folkhögskolor): Past and Present. A Look from the Polish Perspective. *Universal Journal of Educational Research*, 2(4), 387–395.
- Milana, M., & Sørensen, T. B. (2009). Promoting Democratic Citizenship Through Non-Formal Adult Education: The Case of Denmark. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 53(4), 347–362.

- Mustel, K. & Roselius, M. (2008). *Folkhögskola så in i Norden!* Linköping: BPT-TRYCK
- Møller, J. F. (2004). Hal Koch og Grundtvig. *Historisk Tidsskrift*, 104(2), 391–405.
- Niemelä, S. (2011). *Sivistyminen. Sivistystarve, -pedagogiikka ja -politiikka pohjoismaisessa kansansivistystraditiossa.* (Doktorsavhandling). Helsinki & Kuopio: Kansanvalistusseura & Snellman-instituutti.
- Niemivirta, M., Pulkka, A. T., Tapola, A., & Tuominen-Soini, H. (2013). Tavoiteorientaatioprofiilit ja niiden yhteys tilannekohtaiseen motivaatioon ja päättelytehtävissä suoriutumiseen. *Kasvatus*, 44(5), 533–547.
- Nordvall, H. (2009). Folkhögskola på export? I B. Gustavsson, G. Andersdotter, & L. Sjöman (Red.), *Folkhögskolans praktiker i förändring* (s. 245–273). Lund: Studentlitteratur.
- Nordvall, H. (2010). Internationell folkhögskoleforskning: en bibliografisk utblick. I Gustavsson, B. & Andersdotter, G. (red.) *Folkhögskolans praktiker i förändring II* (s. 157–186). Örebro: Örebro universitet.
- Nordvall, H., & Dahlstedt, M. (2009). Folkbildning i (av)koloniseringsens skugga: Demokrati, nationella mytologier och solidaritetens paradoxer. *Utbildning och Demokrati*, 18(3), 29–47.
- Nordvall, H., & Åberg, P. (2011). Folkhögskolan som myt. Om global spridning och användning av nordiska folkbildningsidéer. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 16(1), 1–17.
- Nylander, E. (2014). *Skolning i jazz: värde, selektion och studiekarriär vid folkhögskolornas musiklinjer.* (Doktorsavhandling). Linköping: Linköpings universitet.
- Nylander, E., Bernhard, D., Rahm, L. & Andersson, P. (2015). *oLi-kaTillSAMmanS [Elektronisk resurs] En kartläggning av folkhögskolors lärmiljöer för deltagare med funktionsnedsättningar.* Linköping: Linköping University Electronic Press.

- Nørholm Lundin, A. (2014). *Folkbildning och civilsamhälle: möjliga arenor för bildning och formering. Forskningsöversikt Kultur och fritid*. Stockholm: Myndigheter för ungdoms- och civilsamhällefrågor.
- Osman, A. (1999). *The “Strangers” among Us. The Social Construction of Identity in Adult Education* (Doktorsavhandling). Linköping: Linköpings universitet.
- Paldanius, S. (2014). *Sär-skild folkhögskolepedagogik? Erkännandets didaktik i folkhögskolor*. Örebro, Sweden: Örebro universitet.
- Paldanius, S., Bergstedt, B. & Helmstad, G. (2003). *Deltagares upplevelse av folkbildning: delbetänkande*. Utredningen för statens utvärdering av folkbildningen 2004, Stockholm: Fritzes offentliga publikationer SOU 2003:112.
- Paulston, Rolland G. (1974). *Folk schools in social change: a partisan guide to the international literature*. Pittsburgh, Pa.: University of Pittsburgh, University Center for International Studies.
- Rahbek, R. K. (2017). Dannelsesforestillinger i de danske folkehøjskoler. *Nordic Studies in Education*, 37(2), 69–83.
- Runesdotter, C. (2010). *I otakt med tiden? Folkhögskolorna i ett föränderligt fält*. (Doktorsavhandling). Göteborg: Göteborgs universitet.
- Runesdotter, C. (2011). Tensions in the Meeting Between Institutional Logics and Identities in Swedish Folk High Schools. *Education Inquiry*, 2(4), 659–670.
- Schuster, K. M. (2003). Implementation of an idea: Johannes Klockars, Swedish-Finn Practitioner of NFS Grundtvig's Theories of Adult Education. *American Educational History Journal*, 30, 135–142.
- Sparrman, K–J. (1978). *Folkhögskolor med profil: Rörelsekaraktären hos svenska folkhögskolor med anknytning till kristna samfund*. Umeå universitet: Pedagogiska institutionen. Stockholm: Gummesson.

- Sundgren, G. (1998a). *Folkbildningsforskning: en kunskapsöversikt. D. 1. Om forskningsfältets historiska bakgrund, nuläge och framtid*. Stockholm och Linköping: Folkbildningsrådet och Mimer.
- Sundgren, G. (1998b). *Folkbildningsforskning: en kunskapsöversikt. D. 2. Kommenterad bibliografi*. Stockholm och Linköping: Folkbildningsrådet och Mimer.
- Sundgren, G. (1986). *Folkhögskolepedagogik mellan myndighet och medborgare: En studie av ett forsknings- och utvecklingsarbete på fem folkhögskolor 1975–1978*. Stockholms universitet: Pedagogiska institutionen: Umilrapport; 22.
- Suzuki, N. (2014). The Values Transmitted by Lifelong Education in Denmark: The Conditions of Social Inclusion. *Senri Ethnological Studies*, 87, 175–199.
- Svanberg-Hård, H. (1992). *Informellt lärande. En studie av läroprocesser i folkhögskolemiljö*. Linköpings universitet. Institutionen för pedagogik och psykologi. Linköping studies in education and psychology; 33.
- Tøsse, S. (2004). *Frå folkeopplysning til vaksenopplæring. Idear och framvekst gjennom 200 år*. (Doktorsavhandling). Jar: Didakta norsk forlag.
- Ueberschlag, G (1981), *La Folkhögskola. Etude de l'évolution historique idéologique et pédagogique des écoles supérieures d'adultes en Suède 1868–1945* Université de Lille III, Lille-Paris.
- Åberg, P. & von Essen J. (2012). *Tradition, resurs eller nödvändighet? Om relationerna mellan folkhögskolor och deras huvudmän*. Folkbildningsrådet utvärderar. Nr 2 2012.
- Österborg Wiklund, S. (2018). (Inter)nationalistisk folkbildning: Säkerhetspolitik, nationalism och opinionsbildning i den svenska folkhögskolans mobilisering för utvecklingsfrågor 1950–1969. *Nordic Journal of Educational History*, 5(1), 51–72.

DEL II: SAMMANFATTNINGAR

Tema I: Historia och idéhistoria

Doktorsavhandlingar

Bergstedt, B. (1998). *Den livsupplysande texten: en läsning av N.F.S. Grundtvigs pedagogiska skrifter*. (Doktorsavhandling). Stockholm: Carlsson.

Avhandlingen presenterar en överblick över Grundtvigs pedagogiska tänkande, inklusive hans idéer om folkhögskolan och ett nordiskt universitet. Avhandlingens huvudsyfte är att klargöra betydelsen av begreppet livsupplysning. Grundtvigs utgångspunkt finns i hans syn på livet som inneslutet i det levande ordet, bestående av dialoger, sånger, folksånger, folksvisor och ordspråk. I avhandlingen dryftas vad som kännetecknar en livsupplysande text och hur Grundtvig använder olika retoriska mönster för att uttrycka betydelsen av livsupplysning. Avhandlingens läsning finner två olika strategier, upplösande och uppbyggande. Upplösandet klargör de tre grundläggande motsatsparen liv och död, ljus och mörker, sanning och lögn. Uppbyggandet markerar behovet av att skapa växelverkan. Resultatet blir då en text präglad av mångtydighet och pluralism, vilket också utgör grunden i Grundtvigs pedagogik.

Brown, K. (2001). *Analysis of the Implementation of the Grundtvigian Folk Highschool Ideal Within Three Provincial Grundtvigian Finlandssvensk Folk Highschools in Pre-independence Finland: 1889–1919* (Doktorsavhandling). Loyola University of Chicago, Chicago. [Analys av införandet av det grundtvigianska folkhögskoleidealet i tre regionala grundtvigianska finlandssvenska folkhögskolor i Finland 1889–1919]

Avhandlingens syfte är att undersöka den tidiga utvecklingen av svenskspråkiga folkhögskolor i Finland och deras tolkning av det grundtvigianska idealet. Studien tar fasta på de kulturhistoriska krafter som utövade påverkan inom den svensktalande minoriteten och i det finländska samhället överlag och hur dessa krafter både

formade institutionerna och formades av desamma. Avhandlingens källmaterial är hämtat både från skolornas egna arkiv och från nationella arkiv och finlandssvenska arkiv. Avhandlingens analys är uppdelad i tre delar. Den första delen belyser folkhögskoleidéns ursprung och spridning i relation till den tyska nationalromantiken. Den andra delen visar hur folkhögskoleidén får regionala särdrag då den överförs till tre grundtvigianska finlandssvenska folk-högskolor. I den tredje delen jämförs de trettio första åren i de tre folkhögskolorna i relation till varandra och folkhögskoleidealet, vilket visar på en övergripande reaktionär, snarare än reformistisk, inställning i de undersökta folkhögskolorna.

Niemelä, S. (2011). *Sivistyminen. Sivistystarve, -pedagogiikka ja -politiikka pohjoismaisessa kansansivistystraditiossa.* (Doktors-avhandling). Helsinki & Kuopio: Kansanvalistusseura & Snellman-instituutti. [Att bildas. Bildningsbehov, -pedagogik och -politik i nordisk folkbildningstradition]

I avhandlingen utvecklas en överblick över folkbildning, speciellt dess bildningspedagogik och -politik. Detta görs i dialog med den nordiska folkbildningens idéhistoria, pedagogisk bildningsteori och socialpedagogik. Avhandlingens idéhistoriska del utgår från Kants och Herders syner på upplysning och bildning. Utgångspunkterna för upplysning och bildning undersöks därefter genom en granskning av tre inflytelserika personer inom folkbildningens arbetssätt: den danska folkhögskoleidéns utvecklare Grundtvig, det svenska studiecirkelarbetets fader Oscar Olsson och det finländska ungdomsrörelsearbetets förgrundsfigur Santeri Alkio. Denna granskning visar på likheter och skillnader i nordiskt folkbildningsarbete. I Danmark är Herders inflytande påtagligt, i Sverige Kants. I Finland finns drag av bådas tänkande. Som följande behandlas fostran, lärande och bildningsarbetets uppgift med hjälp av begreppen undervisning och bildning. Bildningspedagogikens icke-formella tillvägagångssätt handlar om att uppmuntra utveckling och

att skapa dialogiska förhållanden i en grupp av jämlikar. Avslutningsvis struktureras det samtida bildningsarbetets syfte och uppgift med hjälp av Europeiska unionens målsättningar för livslångt lärande. Utveckling av personligheten, aktivt medborgarskap och social sammanhållning handlar i ökad utsträckning om mångkulturella utmaningar, global och nationell ojämlikhet och hur dessa hör ihop med ekologiska hotbilder. Denna framställning är en grund för att diskutera bildningsarbetets utveckling, utvärdering och finansiering.

Partanen, P. (2009). *Koko talo soi: Klemetti-opisto suomalaisen musiikkikulttuurin kehittäjänä 1953–1968* (Doktorsavhandling). University of Helsinki, Helsinki. [Klemetti-institutet som förnyare av finsk musikkultur 1953–1968]

Studien syftar till att utreda Klemetti-institutets verksamhet och betydelse som utvecklare av finsk musikkultur 1953–1968. Institutet grundades ursprungligen som en körskola men verksamheten bredades snabbt till att innefatta en mängd olika musikkurser, exempelvis dirigent- och orkesterkurser. Studien granskar verksamheten kronologiskt och främst efter kurstyper. Avhandlingens historiska material består av Klemetti-institutets arkiv, och där finns bland annat institutets första ledares brevväxling, studerandes ansökningar, studentmatriklar, dagböcker och institutets informationstidningar. Studien fokuserar speciellt på folkskollärare, vilka utgjorde 50–70 procent av alla deltagare. Genom Klemetti-institutets verksamhet spreds ett nytt tonideal och en ny repertoar inom körsång. Institutets verksamhet innebar även att nya metoder spreds inom musikundervisning, speciellt till folkskolorna.

Tuominen, V. (1999). *”Käy hehkuvien rinnoin, mielin puhtahin...”: kansanopistohankkeet Pohjois-Karjalassa vuosina 1890–1934*. (Doktorsavhandling) or University of Eastern Finland, Joensuu. [Om folkhögskoleinitiativ i Nordkarelen 1890–1934]

Avhandlingen fokuserar på folkhögskoleinitiativ i det perifera och fattiga Nordkarelen i Finland. Kontextuellt uppfattas folkhögskolorna som ett led i en utbildad elits strävan efter att uppväcka ett nationellt medvetande hos folket. Avhandlingen fokuserar i huvudsak på en folkhögskola grundad 1895 som lyckas etablera sin verksamhet med stöd från staten, kommuner och privatpersoner. Avhandlingen belyser även en mindre, lokalt förankrad folkhögskola med influenser från Tolstoj och som upprätthölls av en familj 1907–1917. Källmaterialet består av litteratur, dokument, pressmaterial, brev och personintervjuer. Analysen syftar till att konstruera en helhetsbild av den nordkarelska folkhögskoleinstitutionen och dess nyttjare. Avhandlingens resultat visar bland annat på att majoriteten av deltagarna var unga kvinnor och de flesta deltagarna kom från närområdena och hade allmogebakgrund. Enligt avhandlingens resultat har speciellt den större av studiens folkhögskolor bidragit till att fostra fosterländska och hembygdsrä kärna medborgare genom att erbjuda både allmänbildning och yrkesutbildning i regionen.

Tøsse, S. (2004). *Frå folkeopplysning til vaksenopplæring. Idear och framvekst gjennom 200 år*. (Doktorsavhandling). Jar: Didakta norsk forlag.

Avhandlingen behandlar folkbildningens (*folkeopplysning*) och vuxenutbildningens framväxt och utveckling. Avhandlingen skildrar skiftet från folkbildning till vuxenutbildning. En utgångspunkt för studien är att skapa större klarhet i och översikt över detta fält och att förstå hur vuxenutbildning uppstått och utvecklats fram till nutid. Den övergripande frågeställningen är: Hur utvecklades vuxenutbildningen till den position att regeringen år 1947 framhöll denna som ”en av de viktigaste uppgifter som föreligger vårt utbildningssamhälle”? Hur blev denna uppgift hanterad i det norska samhället därefter? I avhandlingen behandlas detta genom fyra perspektiv: utvecklingsperspektivet, ideologiperspektivet, aktörsperspektivet och det utbildningspolitiska perspektivet. I framställningen av utvecklingen fram till 1947 får bland annat folkhögskolerörelsen, som en del av

andra folkrörelser, en framträdande roll. Sammantaget visar avhandlingen på hur folkupplysning och/eller folkbildning utvecklades från enskilda personers filantropiska projekt till en angelägenhet för folkrörelser och frivilliga organisationer med många olika mål. Folkupplysningen som folkligt kulturarbete börjar omformas till vuxenutbildning under efterkrigstiden. Då blir fältet institutionaliserat och även inlemmat i statens intressesfär. Avslutningsvis diskuteras hur civilsamhälle, stat och marknad påverkat fältets utveckling.

Artiklar

Barton, H. A. (2008). The Conscience of the Rich. Djursholm, Birkastaden, and Swedish Liberalism. *Scandinavian Studies*, 80(2), 167–184. [De rikas samvete. Djursholm, Birkastaden och svensk liberalism]

Artikeln behandlar filantropiska initiativ och aktörer som arbetade mot de sociala problem som orsakades av industrialiseringen och urbaniseringen i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Intresset riktas specifikt mot socialliberala initiativ, i gränslandet mellan konservatism och socialism. Artikeln belyser centrala personer och sociala initiativ i Djursholm och Birkastaden. I sammanhanget får Birkagårdens folkhögskola en framträdande roll. Vid den här tiden var Birkagårdens folkhögskola en ny typ av folkhögskola med sin avsaknad av internat, sitt urbana läge och sin inriktning mot den urbana arbetarklassen.

Berg, A. (2015). The State and the Rise of a Continuous Popular Educational Sphere in Sweden c. 1870s–1910s. *Nordic Journal of Educational History*, 2(1), 49–72. [Staten och framväxten av folkbildningssektorn i Sverige cirka 1870–1910]

Artikeln visar på att folkbildningssektorns framväxt och ökningen av statliga understöd gått hand i hand. Under tiden från 1870-talet fram till 1910-talet växte folkbildningsverksamheten i både Sverige

och resten av Europa. Tidigare forskning har förklarat denna framväxt som en följd av klasspolitik och etableringen av civilsamhället. I artikeln argumenterar författaren för vikten av att även beakta de materiella förutsättningarna, speciellt de statliga ekonomiska bidragen, som bidrog till att folkbildningsorganisationerna kunde etablera sig. Stegvis blev de centrala och regionala anslagen folkhögskolornas och studieförbundens viktigaste inkomstkällor. Därmed är statens ekonomiska roll en avgörande faktor för folkbildningssektorns framväxt.

Berg, A. (2015). The State of Autonomy: The social liberal state and the politics of financing non-formal education in Sweden c. 1870–1910. *Scandinavian Journal of History*, 40(1), 48–69. [Den socialliberala staten och den icke-formella utbildningens finansieringspolitik i Sverige ca 1870–1910]

Artikeln visar på hur den socialliberala svenska staten åren 1870–1910 använde sig av ekonomiska bidrag som politiskt verktyg för att styra delar av folkrörelsesektorn. Analysen fokuserar på de statliga bidragen till folkhögskola, studieförbund och folkbibliotek. Den statliga styrningen bestod i att få denna sektor att blomstra som självständig, trots att verksamheten påverkades av behov att leva upp till kraven för statligt stöd. Kraven handlade bland annat om ett visst slags styrning inom organisationerna, samarbete med lokala myndigheter och ideologiska restriktioner.

Björkstrand, G. (1999). Grundtvig i finländskt perspektiv. *Grundtvig-Studier*, 50(1), 121–137.

Artikeln inleds med en diskussion om Grundtvigs bristande intresse för Finland. I de texter som diskuterar nordiska högre lärosäten nämns finländska institutioner inte över huvud taget. Då Grundtvig blir kallad till korresponderande ledamot i Finska litteratursällskapet svarar han inte på inbjudan. I sina skrifter visar han inte heller intresse för det pågående arbetet med att samla in det som bland annat

kom att bli det finländska nationaleposet Kalevala. Artikeln beskriver hur Grundtvigs tänkande trots detta haft betydande inflytande i det finländska samhället, främst genom de folkhögskolor som grundades och det inflytande dessa kom att få, samt genom Grundtvigs psalmer.

Bonde, H. (2015). Niels Bukh's Gymnastics School in Denmark, 1912–1933: Gymnastics, Erotics, and Male Bonding. *The International Journal of the History of Sport*, 32(6), 800–814. [Niels Bukhs gymnastikskola i Danmark 1912–1933: Gymnastik, erotik och manlig sammanhållning]

Åren 1916–1917 skapade den danska gymnastikpedagogen Niels Bukh (1880–1950) en i internationellt hänseende revolutionerande gymnastikform för män. År 1920 grundade han Danmarks och världens första folkhögskola för gymnastik och sport. Under 1930-talet blev Bukh och hans gymnastgrupp en symbol för både den danska bondebefolkningen och senare även Danmark i stort. Bukh förändrade synen på manlig gymnastik som tidigare hade varit närmast militärisk. I hans koreografier var det legitimt för unga män att komma i nära fysisk kontakt och att jobba i par. I och med detta var Bukh en i raden av manliga homosexuella som gjort banbrytande arbete inom bland annat konst, musik och dans.

Brown, K. (1999). Establishment of the Finlandssvensk Folk High Schools: Political and Philosophical Underpinnings. *American Educational History Journal*, 26(1), 82–89. [Etableringen av finlandssvenska folkhögskolor. Bakomliggande politiska och filosofiska överväganden]

I denna essä behandlas de händelser och idéer som låg bakom folkhögskolerörelsen och som ledde till att folkhögskolor grundades av den svenskspråkiga minoriteten i Finland. Övergripande påverkades händelseförloppet av influenser från den tyska nationalromantiken och Grundtvigs tänkande, i kombination med de politiska och

sociala omvälvningar som präglade det ryska storfurstendömet Finland under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Syftet med de finlandssvenska folkhögskolorna var att stötta finlandssvensk kultur och bildning på landsbygden och att därmed motverka en förfinskning av befolkningen. De finlandssvenska folkhögskolesträvandena skiljer sig från exempelvis de finska och de danska i och med att utgångspunkten var att bevara den finlandssvenska gruppens samhällseliga makt och prestige, snarare än att kämpa för att höja den egna gruppens ställning.

Brändström, S., & Larsson, A. (2011). A total institution within reach? Music education at Framnäs Folk High School in the 1950s and 60s. *Finnish Journal of Music Education*, 14(2), 60–71. [Musikutbildning på Framnäs folkhögskola på 1950- och 60-talen]

Artikelns syfte är att öka förståelsen för vad musikstudier på folkhögskola kan betyda för individuella studenter och att diskutera Framnäs folkhögskolas betydelse för möjligheter till musikstudier i norra Sverige på 1950- och 60-talen. Hur rekryterades deltagare och vad betydde de nya studiemöjligheterna för de potentiella deltagarna? Hurdana var studierna och hurdan var den sociala miljön? Vilken roll spelade musiken i studiemiljön och vilka musikaliska synsätt uttrycktes? I analysen används begreppen ”total institution” (Goffman 1961) och ”reach” (Kåks & Westholm, 1998) och materialet består av arkivmaterial från Framnäs folkhögskola, publicerad litteratur och intervjuer med tidigare deltagare. Studien visar på att Framnäs innebar en ny studiemöjlighet för grupper som inte tidigare skulle ha uppfattat musikutbildning i andra regioner som ett alternativ. I den sociala miljön fanns kontroll och disciplin men också gemenskap och omhändertagande. Synen på musik och kultur kan beskrivas som ett beundrande övertagande av ett borgerligt eller klassiskt muskarv.

Christie, M. F. (2001). Social and historical factors in the development of Swedish adult education. *Australian Journal of Adult Learning*, 42(1), 57–74. [Sociala och historiska faktorer i utvecklingen av svensk vuxenutbildning]

I artikeln beskrivs Sveriges vuxenutbildningssystem som ett av de bäst utvecklade och generösaste systemen i världen. Detta förklaras delvis av den starka tradition som byggts upp under de fyra senaste århundradena. Artikeln reflekterar en mycket positiv syn på livslångt lärande i Sverige och en omfattande infrastruktur av både skolor och föreningar som ägnar sig åt vuxnas lärande. Artikeln erbjuder en överblick över sociala och historiska faktorer som bidragit till vuxenutbildningens livskraft i Sverige. Artikeln belyser den betydelse som industrialiseringen, folkhögskolorna, nykterhetsrörelsen, frikyrkorörelsen och arbetarrörelsen haft för svensk vuxenutbildning.

Coe, C. (2000). The education of the folk: Peasant schools and folklore scholarship. *Journal of American Folklore*, 113(447), 20–43. [Att bilda folket: Bondeskolor och folkloristisk vetenskap]

Artikeln analyserar interaktioner mellan folklivsforskare och utbildningsreformatorer på 1800-talet och tidigt 1900-tal med speciellt fokus på folkhögskolans införande och spridning. Därmed fokuseras på folkloristikens politiska roll i relation till nationalromantiska rörelser och hur folkloristiska forskare har kommit att påverka utbildningsreformer. I studien analyseras folkhögskolans införande som en utbildningsreform för bondebefolkningen i Skandinavien. Genom analysen visar författaren hur akademisk folkloristik länge haft nära kopplingar till praktisknära arbete, vilket folkhögskolan är ett exempel på. Därmed väcks frågor om hur folklorister borde utöva samhällelig påverkan och hur de komplicerade följderna av dessa ingripanden bör bedömas.

Edquist, S. (2015). Demarcating popular education with government subsidies: Sweden 1911–1991. *Nordic Journal of Educational History*, 2(1), 73–96. [Avgränsning av folkbildning med statligt stöd. Sverige 1911–1991]

I artikeln analyseras statens stöd till folkbildningen som styrningsmekanismer under 1900-talet. Analysen visar på att en spänning utvecklats mellan två olika folkbildningsbegrepp. Ett snävare, idealt folkbildningsbegrepp, som betonar det icke-formella och oberoende, har odlats diskursivt vid sidan av ett bredare, organisatoriskt folkbildningsbegrepp, som syftar på de institutioner som får statlig finansiering, främst folkhögskolor och studieförbund. Artikeln pekar på att den organisatoriska folkbildningen är en verklighet i sig själv, vilken innefattar exempelvis både formell och icke-formell utbildning. Vidare framförs argument emot att använda folkbildning som analytiskt begrepp eftersom det är omstritt. I stället kan begreppet förstås som en diskursiv konstruktion som har påverkat verkliga organisatoriska strukturer med sin egen logik, vilka inte heller kan definieras som exempelvis icke-formell vuxenutbildning.

Elenius, L. (2014). Ett nationellt metasystem för utbildning och fostran i Tornedalen. *Nordic Journal of Educational History*, 1(2), 63–85.

Artikeln beskriver hur ett nationellt system av samverkande institutioner för utbildning och fostran utvecklades i finsktalande Tornedalen från slutet av 1800-talet fram till 1950-talet. Artikelns syfte är att teoretiskt utveckla idén om hur utbildningssystem kan ses som metasystem och att belysa detta med hjälp av empiriska exempel på hur olika utbildningsinstitutioner i Tornedalen kan sättas in i en dylik diskurs. I artikeln diskuteras hur utbildningspolitisk samverkan mellan tankar om social fostran, etnisk dominans och nationalism kom att riktas mot tornedalingarna. Utbildningssystemet vid den undersökta tiden bestod av till exempel folkskolor, arbetsstugor, folkhögskolor och militärutbildning. Ett av de empiriska exemplen som används i artikeln handlar om hur det militära

utbildningssystemet och folkhögskolorna utvecklades i relation till varandra. Artikeln visar på hur nationalism fungerade som en gemensam värdegrund för utbildningssystemet i Tornedalen för att integrera regionen i nationen Sverige. Artikeln visar således på den samverkande ideologiska kraft som enskilda utbildningar får då de ingår i ett system.

Fabricius Møller, J. (2015). Grundtvigs betydning for samfundet. *Grundtvig-Studier*, 66(1), 103–130.

Artikeln kartlägger Grundtvigs samhälleliga betydelse inom tre områden: välfärdsstatens, folkhögskolerörelsens och lagstiftningens. Enligt tidigare forskning är det en sentida tradition som knyter Grundtvig till den moderna välfärdsstaten. Artikeln visar att Grundtvig i själva verket var emot att finansiera fattigvård med skattemedel. Grundtvigs betydelse för de tidiga folkhögskolorna var begränsad. Det var först på 1850-talet som en fastare kontakt upprättades mellan Grundtvig och folkhögskolorna. Genom Grundtvigs förhållningssätt till lagstiftningsfrågor kan han tolkas både som ekonomisk liberalist och demokrat och som anhängare av enväldet. Artikeln argumenterar för att Grundtvig var en konservativ monarkist fram till sina första år som riksdagsman.

Hansson, J. (2015). Educational Activities at the Sami Folk High School 1942–1982. *Creative Education*, 6(9), 880–897. [Utbildningsverksamhet på Samernas folkhögskola 1942–1982]

Artikeln beskriver utbildningen på Samernas folkhögskola under dess 40 första år med hjälp av en modell för samisk pedagogik som Keskitalo och Määttä utvecklat. Samernas folkhögskola grundades 1942 och leddes först av Svenska missionssällskapet som är en del av Svenska kyrkan. Skolan var framgångsrik men led av ekonomiska svårigheter. Efter 1972 tog en stiftelse med samisk representation över huvudmannskapet för skolan. På 1970-talet blev deltagarna fler, kursutbudet utökades och läroplanen hade fler samiska

element än tidigare. Även konflikter förekom på 1970-talet, varav den mest omfattande rörde sig om en språkbojkott med syfte att förbättra undervisningen i samiska språk. Artikelns analys visar att utbildningen påverkats till stor del av både yttre faktorer – självbestämmande – och inre faktorer – språkfrågor och läroplan.

Hansson, J. (2016). Samernas folkhögskola och de samiska språken 1942–1990. *Nordic Journal of Educational History*, 3(1), 95–119.

Artikeln undersöker det samiska identitetsarbete som skedde i relation till undervisningen i de samiska språken på Samernas folkhögskola. Artikeln vill även belysa hur undervisningen bedrevs, hur undervisningen förändrats och av vilka orsaker. Källmaterialet består av korrespondens, undervisningsjournaler och verksamhetsberättelser vid Samernas folkhögskola. Artikeln visar att de samiska temana, såsom språken, kom att bli allt mer framträdande på folkhögskolan över tid. Samtidigt fanns en del problem förknippade med språkundervisningen: deltagarna ville lära sig olika samiska språk, de hade olika förkunskaper och överlag ville få studera samiska. Trots detta menar författaren att folkhögskolan var viktig för det samiska folket under den undersökta perioden.

Korsgaard, O. (2000). Grundtvigs oplysningstanker – om at knytte bånd og løse knuder. *Grundtvig-Studier*, 51(1), 154–171.

Artikeln pekar på att tidigare forskning om Grundtvigs tänkande mestadels har fokuserat på hans pedagogiska idéer och folkhögskolan. I artikeln argumenteras för att denna forskning borde kompletteras med en tredje tematik som berör Grundtvigs tänkande om upplysning. Enligt författaren uppehöll Grundtvig sig i huvudsak vid frågor om vad det innebär att vara människa, människa i samhället och människa i världen. Grundtvigs pedagogiska vision beskrivs som grundad på två pelare: folket och mänskligheten, vilka relaterar till folkhögskolan och universitetet. Enligt artikeln skulle sann upplysning i Grundtvigs anda leda till en triad bestående av

individ, folket och mänskligheten. I en tid av globalisering är forskning om Grundtvigs upplysningstänkande minst lika relevant som tidigare.

Lyby, T. C. (1999). Grundtvig og Rødding Højskole. *Grundtvig-Studier*, 50(1), 65–93.

I artikeln argumenteras för att det inte är möjligt att diskvalificera Rødding folkhögskola som icke-grundtvigiansk. Artikeln redogör för Røddings historia fram till 1864 och flytten till Askov. Fokus riktas mot rektorernas perspektiv, speciellt skolans första rektor Christian Flor. Enligt artikeln var Flor en Grundtvig-anhängare, vars enda önskan var att översätta Grundtvigs folkhögskoleidéer till praktik. Till skillnad från sina efterträdare betonade Flor den nationella kampen framom den kulturella, även om det framhålls i artikeln att kulturella och nationella strävanden är svåra att skilja åt. Avslutningsvis diskuteras även Grundtvigs ambivalenta förhållningssätt till Rødding, som han verkar ha varit positivt inställd till samtidigt som han aldrig besökte skolan.

Lyby, T. C. (2004). Grundtvigs dannelsesbegreb mellem national dannelse og erhvervsorienteret uddannelse. *Grundtvig-Studier*, 55(1), 62–82.

Artikeln behandlar den historiska kontexten för Grundtvigs pedagogiska idéer. Författaren relaterar till Grundtvigs vision om en folkhögskola i Sorø, där skolan kunde utveckla folklig (*folkelig*) bildning, gemensam för både folket och eliten. Artikeln visar hur Grundtvigs specifika nationalistiska bildningssyn av ”*folkelig*” står i relation till tidstypiska trender, men även till Danmarks specifika situation under Grundtvigs samtid. I artikeln argumenteras för att grunden för Grundtvigs nationalism ska förstås som mänsklig gemenskap som överbrygger olikheter, där nationalitet är ett naturligt men öppet ramverk.

Maliszewski, T. (2014). Swedish Folk High Schools (Folkhögskolor): Past and Present. A Look from the Polish Perspective. *Universal Journal of Educational Research*, 2(4), 387–395. [Svenska folkhögskolor: Dåtid och nutid. Ett polskt perspektiv]

Artikeln presenterar en översikt över folkhögskolornas historia i Sverige. Analysen behandlar främst sociala och politiska faktorer som påverkat folkhögskolorna. En bakgrund för analysen är de polska intressen som riktats mot svenska folkhögskolor och svensk folkbildning sedan mitten av 1900-talet. Artikeln presenterar hur folkhögskolans sociala funktioner har utvecklats under de 145 år som folkhögskolor funnits i Sverige: från utbildningsverksamhet för bönderna (före 1918) och utbildningsinstitution i de sociala rörelsernas tjänst (1918–1968) till tanken om en ”skola för alla”. Artikeln erbjuder också en överblick över de svenska folkhögskolornas idéhistoriska rötter och en kvantitativ analys av folkhögskoleverksamheten under de senaste decennierna.

Møller, J. F. (2004). Hal Koch og Grundtvig. *Historisk Tidsskrift*, 104(2), 391–405.

Artikeln behandlar den danska teologen Hal Kochs (1904–1963) tolkning av Grundtvig, Kochs inflytande på den danska samhällsutvecklingen och synen på folkhögskolan. År 1940 gav Koch en serie allmänna föreläsningar om Grundtvig. Vid denna tid växte nationella stämningar sig starkare som en följd av den tyska ockupationen. På grund av sin tolkning av Grundtvig blev Koch vald till ledare för den nygrundade paraplyorganisationen Dansk ungdomssamvirke, som syftade till att mobilisera ungdomen kring ett brett nationalistiskt och opolitiskt demokratiskt program. Då Koch tillträdde hade han reviderat sin tolkning och presenterade i stället ett tydligt politiskt program där politisk bildning ersatte det nationalistiska förhållningssättet. Efter kriget grundade Koch en folkhögskola i Krogerup och fortsatte kritisera bristen på demokratiska berättiganden i Grundtvigs tänkande. Krogerups verksamhet mötte

mycket kritik men blev senare normen för verksamheten vid danska folkhögskolor.

Partanen, P., Ruokonen, I., & Ruismäki, H. (2013). The Finnish Design of Folk High School Education. *The European Journal of Social & Behavioural Sciences*, 7(4), 1 180–1 186. [Finländsk design av folkhögskoleundervisning]

Artikeln belyser folkhögskolans roll för finsk kultur från grundandet av de första folkhögskolorna år 1889 fram till år 2012. Studien syftar till att avgöra vilka utvecklingsfaser som kan hittas i den finländska folkhögskoleundervisningens historia och vilken roll finländsk folkhögskoleundervisning har spelat i utvecklingen av finsk kultur och konstundervisning. Studien består av en historisk-kritisk överblick och historiska dokument, arkivmaterial och artiklar används som material för en innehållsanalys. Resultaten visar på att finländsk folkhögskoleundervisning har spelat en betydande roll i finsk kultur, speciellt i utbildning på landsbygden. Inflytande på lärarutbildning fanns på både grundläggande och avancerad nivå. Konstundervisningens roll, speciellt musikundervisningens, har varit stark sedan 1970-talet. Den finländska folkhögskoleundervisningens roll och betydelse har varit stark i det finländska samhället eftersom den har kunnat förändras och utvecklas över tid. Upplägget för finländsk folkhögskoleundervisning har haft en kreativ påverkan på finsk kultur.

Piirainen, M. (2018). Perukan tytöstä puutarhayrittäjäksi. Syrjäseudun nuoren naisen ammatinvalinnan taustoja 1950-luvulla. *Kasvatus & Aika* 12(4), 76–95. [Från obygdens flicka till trädgårdsentreprenör. Villkor för yrkesval hos en ung kvinna från periferin på 1950-talet]

I artikeln studerar författaren sin mor Airas karriärval att bli trädgårdsmästare på 1950-talet. Artikeln undersöker hur Aira blev träd-

gårdsmästare i en kontext där få utbildningsmöjligheter fanns, speciellt för kvinnor. Artikeln bygger på intervjuer med Aira, analyserade med stöd i etnografi och teori om samtidsdokumentation (*oral history*). Airas karriärval påverkades av undervisningen och lärarna i folkskolan, av hennes medlemskap i en lantbruksklubb för unga och av hennes tid på folkhögskola. Lärarnas entusiasm för trädgårdsarbete inspirerade henne. Hennes tidiga karriär formades även av tillfälligheter. Artikeln visar på hur jordbruksutbildning för kvinnor var ett undantag i utbildningslandskapet på 1950- och 1960-talen.

Rydbeck, K. (2002). Kön och makt i folkbildningen: reflexioner kring kvinnornas positioner inom 1900-talets fria bildningsarbete. *Utbildning och demokrati: tidskrift för didaktik och utbildningspolitik*, 11(2), 33–52.

Artikelns huvudsakliga syfte är att diskutera hur könsrelationerna inom folkbildningsinstitutionerna har påverkat kvinnors engagemang i folkbildningsarbetet under 1900-talet. I artikeln diskuteras bland annat hur synen på kön i folkhögskolesammanhang utvecklats. Under den undersökta perioden har kvinnor varit tvungna att acceptera manliga normer om att folkbildning ska bedrivas vid könsneutrala institutioner. Här utgör dock Kvinnofolkhögskolan i Göteborg ett undantag. Alternativa folkbildande verksamheter som inte arrangerats vid statligt understödda folkbildningsinstitutioner har inte uppfattats som folkbildning – vilket är fallet för en stor del av bildningsarbetet inom kvinnorörelsen. Det alternativa bildningsarbetet har därmed blivit osynligt och haft sämre ekonomiska villkor men samtidigt fått vara fritt från yttre kontroll.

Schuster, K. M. (2003). Implementation of an idea: Johannes Klockars, Swedish-Finn Practitioner of NFS Grundtvig's Theories of Adult Education. *American Educational History Journal*, 30,

135–142. [Att förverkliga en idé: Johannes Klockars, finlandssvensk tillämpare av N.F.S. Grundtvigs teorier om vuxenutbildning]

Artikeln analyserar hur den finlandssvenska pedagogen Johannes Klockars (1867–1932) tolkade och anpassade N.F.S. Grundtvigs (1783–1872) teorier. Artikeln belyser folkhögskoleidéns särdrag med utgångspunkt i Grundtvigs texter. Med hjälp av historiskt material och arkivmaterial fokuserar analysen på Klockars' arbete på Kronoby folkhögskola i Finland från 1891 till 1918. Analysen visar på att Klockars arbete på många sätt låg nära Grundtvigs ideal. Kronoby folkhögskola var en internatskola utan betygssystem och med stark betoning på nationell historia och svenska språket. Gällande deltagarnas inflytande, frihet och självbestämmande präglades verksamheten vid Kronoby folkhögskola inte av det slags växelverkan som Grundtvigs texter beskriver.

Ægidius, J. P. (2001). Om Poul Engbergs forfatterskab. *Grundtvig-Studier*, 52(1), 221–228.

I detta personporträtt framställs Poul Engberg som en inflytelserik grundtvigiansk folkhögskoleman i 1900-talets Danmark. Engberg jobbade främst på folkhögskolor men var även verksam i grundtvigianska församlingar. Hans litterära produktion är omfattande, där betydelsen av ”*folkelighed*” är ett återkommande tema. I Engbergs författarskap återfinns Grundtvigs betydelse i dag genom en kritisk dialog om dagens kulturella och sociala villkor snarare än genom historieskrivning. Ett annat återkommande tema är Engbergs skeptiska inställning mot en federal utveckling av Europeiska unionen. I stället betonar han vikten av en ”*folkelig*” förståelse mellan det nordiska arvet och det ”heliga Ryssland”.

Österborg Wiklund, S. (2018). (Inter)nationalistisk folkbildning: Säkerhetspolitik, nationalism och opinionsbildning i den svenska

folkhögskolans mobilisering för utvecklingsfrågor 1950–1969. *Nordic Journal of Educational History*, 5(1), 51–72.

Artikeln syftar på att spåra diskurser om internationalisering, utveckling och bistånd som materialiseras i form av u-landslinjer på folkhögskolan under slutet av 1960-talet. Vidare är syftet att belysa förändringar över tid i relation till sin historiska kontext. Genom en kritisk diskursanalys av material från *Tidskrift för svenska folkhögskolan* mellan åren 1950 och 1969 visar artikeln på att diskursen om internationalism utgår från redan etablerad nationalism och nordism. Engagemang i utvecklingsfrågor motiveras även med argument om nationell säkerhet. Analysen visar att folkhögskolans roll i utvecklingsarbetet förändras från att ”hjälpa” till att ”opinionsbilda”. Avslutningsvis pekar artikeln på frågan om hur dagens folkhögskolekurser i global utveckling kan förstås mot diskurserna på 1950- och 60-talen.

Tema II: Folkhögskolan som institution

Doktorsavhandlingar

Andersson, A. (1999). *Mångkulturalism och svensk folkhögskola: Studie av en möjlig mötesarena* (Doktorsavhandling). Uppsala: Uppsala universitet.

Avhandlingens syfte är att analysera den svenska folkhögskolan som möjlig arena för multikulturella möten. Analysen fokuserar på två nivåer, institutionell och organisatorisk, det vill säga en nivå för formulering och en nivå för förverkligande. Analysen på den institutionella nivån syftar till att identifiera folkhögskolans underliggande värderingar i multikulturellt perspektiv. Analysen på den organisatoriska nivån fokuserar på den lokala folkhögskolan som möjlig mötesplats. Avhandlingen bygger till stor del på fältstudier på fyra skolor för att undersöka hur skolorna lever upp till de kriterier om multikulturella möten som formuleras i officiella statliga dokument och tidigare forskning. Resultaten visar på att folkhögskolan har potentialitet att leva upp till de formulerade kriterierna. Den här potentialiteten används inte till fullo, vare sig av myndigheter eller av aktörer på den lokala nivån.

Eriksson, L. (2002). *"Jag kommer aldrig att tillhöra det här samhället": Om invandrare – integration – folkhögskola*. (Doktorsavhandling). Linköping: Linköpings universitet.

Avhandlingens övergripande syfte är att fördjupa förståelsen om hur etnisk mångfald hanteras i svensk folkhögskola. I avhandlingen används både ett universellt och ett partikulärt perspektiv för att tolka och analysera underliggande värderingar i hur människor upplever och hanterar sina liv. Vidare används teorier om integration och segregation i kombination med begrepp från multikulturell pedagogisk forskning och antirasistisk pedagogisk forskning. Avhandlingens empiri består av 54 intervjuer med invandrardeltagare

och lärare på fyra folkhögskolor och analysen bygger på ett hermeneutiskt tillvägagångssätt. En del av deltagarna studerade i blandade grupper medan en del av deltagarna studerade i grupper med enbart migrantkvinnor. Invandrarnas upplevelser före folkhögskolestudierna präglas av tydlig segregation, både socialt och politiskt. Upplevelserna vid folkhögskolan speglas mot denna bakgrund i analysen. Trots lärarnas försök att vara universella i sin undervisning, är deltagarnas upplevelse snarare den att lärarna har ett partikularistiskt perspektiv där det svenska ställs framför invandrarnas tidigare erfarenheter.

Koskinen, H. (2003). *Pohjoismaisilta juurilta kohti maailmanlaajuisia toimijuutta? Suomalaisen kansanopiston toimintakulttuuri ja sen kansainvälisyys 2000-luvun alussa*. (Doktorsavhandling). Tammerfors: Tammerfors universitet. [Från nordiska rötter mot världsomspännande aktörskap? Den finländska folkhögskolans verksamhetskultur och internationalisering i början av 2000-talet]

Avhandlingen granskar funktionen av internationalitet i folkhögskolans verksamhetskultur i Finland. Studiens målgrupp bestod av de 91 finländska folkhögskolor som var verksamma vid tidpunkten för studien. I studien analyserades dels de faktorer som bygger och profilerar verksamhetskulturen och internationalitetens synlighet, dels hur internationalitet upplevs på individuellt plan. Materialet analyserades med hjälp av en kvantifierande kvalitativ analys av vokabulären, genom kategorisering och diskursiv läsning. Avhandlingen visar på att funktionen av internationaliteten i verksamhetskulturen är att bygga en mångkulturell verksamhetsmiljö, vara en identifikationsmarkör och bidra till marknadsvärdet. För individen handlar detta om nya kunskaper och färdigheter både i relation till arbetslivet och till samhället i stort.

Landström, I. (2004). *Mellan samtid och tradition: Folkhögskolans identitet i kursutbudets yrkesinriktning*. (Doktorsavhandling). Linköping: Linköpings universitet.

Avhandlingens intresse riktas mot hur folkhögskolans identitet kan utläsas i kursutbudets yrkesinriktning och folkhögskolornas profilerings. Detta handlar om samspelet mellan det omgivande samhället och hur utbildning förbereder för olika yrkes- eller samhällsområden. Avhandlingens övergripande syfte är att skapa en bild av folkhögskolans identitet i kursutbudets yrkesinriktning. Den empiriska studien genomfördes som fallstudie på tio folkhögskolor. Tillvägagångssättet inspirerades av etnografiskt tänkande och tolkningsarbetet av hermeneutisk tradition. Tolkningsarbetet visar på tre existentiella aspekter i folkhögskolans yrkesinriktade arbete som grundas i interna och externa villkor: yrkesinriktningens kulturgeografiska förankring, huvudmannens ideologiska grunder och kursutbudets arbetsmarknadsorientering. Övergripande visar avhandlingen på hur folkhögskolans identitet som både konservativ och förnyande kan framstå som otydlig, vilket samtidigt är grunden för folkhögskolans mångfacetterade identitet.

Nylander, E. (2014). *Skolning i jazz: värde, selektion och studiekarriär vid folkhögskolornas musiklinjer*. (Doktorsavhandling). Linköping: Linköpings universitet.

Avhandlingens syfte är att studera selektionsprocesserna inom musikaliskt inriktade studie- och karriärvägar med exempel från de svenska folkhögskolorna. I avhandlingen analyseras alla folkhögskolelinjer med musikprofil – vilka sociala grupper deltagarna kommer från, i vilka proportioner dessa finns representerade och hierarkier mellan grupperna. Musiklinjerna jämförs sinsemellan men också med andra estetiska linjer och allmänna linjer. I avhandlingen analyseras även musiklinjedeltagares studiekarriärer inom jazzfältet. Analysen belyser social bakgrund, kön och tidigare studiemeriter. Därtill analyseras inträdsvillkoren och selektionsprocesserna för jazzlinjerna. Metodologiskt stöder sig avhandlingen på Bourdieus kultur- och utbildningssociologi. Avhandlingen visar på att folkhögskolornas musiklinjer bidrar till en differentiering mellan elit- och massutbildningar i musik. Vidare pekar resultaten på

att folkhögskolorna fungerar som intermediära utbildnings-institutioner, det vill säga som en inkörsport till jazzens fält, speciellt för sociala grupper som ackumulerat musikkapital redan tidigt i livet.

Runesdotter, C. (2010). *I otakt med tiden? Folkhögskolorna i ett föränderligt fält*. (Doktorsavhandling). Göteborg: Göteborgs universitet.

Avhandlingens syfte är att gestalta folkhögskolans anpassning till förändrade omständigheter över tid och i samtiden. Organisationsfält fungerar som analysenhet, vilket riktar blicken mot aspekter och relationstyper i förändringen inom folkhögskolorna. I avhandlingen fokuseras på följande frågor: Hur förändras systemet av relationer inom fältet och i förhållande till omgivningen? Hur förändras de organisatoriska uttrycken och handlingsformerna? Hur påverkas uttrycken för identitet och en institutionell logik? Materialet som analyseras består dels av texter i form av jubileumsböcker och artiklar i folkhögskol-läraryrkesförbundet tidskrift, dels av intervjuer med samtida rektorer, lärare, styrelsemedlemmar, ekonomiansvariga och läraryrkesförbundet ombudsman och ordförande. Avhandlingens resultat visar på hur tidsperioder av anpassning har inletts och skett under brytningsperioder. De förändrade omständigheter, främst i form av en utökad utbildningsmarknad, som påverkar dagens folkhögskola är inte enbart begränsade till denna skolform. Under dessa omständigheter används särartskonstruktioner för att slå vakt om folkhögskolans plats i förhållande till andra utbildningsformer.

Tuomisto, T. (2018). *Kansanopistopedagogiikka kolmessa kristillisessä kansanopistossa*. (Doktorsavhandling). Oulu: Oulun yliopisto. [Folkhögskolepedagogik i tre kristna folkhögskolor]

I avhandlingen undersöks Grundtvigs pedagogiska principer i samtida folkhögskolor. Studien består av fallstudier på tre kristna folk-

högskolor. Den empiriska studien bygger i huvudsak på en enkätstudie som fokuserade på skolorna som pedagogiska institutioner och internatskolor, med fokus på både lärarnas och deltagarnas perspektiv. Enkätdata samlades vid två tidpunkter: våren 2010 (lärare N = 28 och deltagare N = 374, svarsandel 90 % respektive 79 %) och våren 2011 (lärare N = 22 och deltagare N = 266, svarsandel 94 % respektive 75 %). Enkäten utgjorde en del av utvecklingsarbetet på skolorna. Studiens resultat visar hur Grundtvigs grundläggande pedagogiska principer, t.ex. ”livets skola”, ”det levande ordet” och ”växelverkan” – fortsättningsvis är relevanta i folkhögskolor. I lärarnas svar betonas frågor om utbildning och fostran, professionalism och undervisning. Största delen av lärarna ansåg att de kunde uppfylla de syften de såg som viktiga. Undervisningen ansågs emellanåt försvagas av otillräckligt stöd för deltagare med specialbehov, frånvarande deltagare och heterogena grupper. För deltagarna innebar folkhögskoleåret nya vänner, fördjupade värderingar och tillägnande av nya kunskaper och färdigheter. Deltagarna ansåg att internatsmiljön och fritidsaktiviteterna var viktiga under folkhögskoleåret. Enligt deltagarna kunde det livliga interntlivet och morgontrötthet vara hinder för lärandet.

Tuomola-Karp, P. (2005). *Laatu luottamuksen rakentamisena: Laatuikäisyys kansanopistossa*. (Doktorsavhandling). Helsingfors: Helsingfors universitet. [Kvalitet som förtroendebyggande. Kvalitetssuppfattning i folkhögskolor]

Syftet med avhandlingen är att utreda vad anställda och studerande på folkhögskolor förstår som kvalitet och hur de förklarar kvalitet som begrepp. I avhandlingen behandlas kvalitet som en del av människors erfarenheter och tal. Studiens empiriska material består av nio individuella intervjuer och tre gruppintervjuer. Intervjupersonerna bestod av både verksamma folkhögskoleanställda och folkhögskoledeltagare på lång kurs. Studien använder sig av *grounded theory*. Studien visar på att kvalitet i folkhögskolan förstås som kva-

litet i verksamheten. Denna kvalitet bygger på förbättring av kapaciteten, en förändringsvillig personal samt en verksamhet som utvecklas och är öppen. Folkhögskolans kvalitetsarbete syftar till att folkhögskolans ekonomi ska utvecklas gynnsamt. De anställdas välmående är en del av kvaliteten och en förutsättning för att kapaciteten ska kunna förbättras. Kvalitet tolkades handla om kund- och deltagarorientering. I intervjuerna framkom uppfattningar om att kvalitetsarbetet kunde förnya folkhögskolans verksamhet, samtidigt som en del även var skeptiska till om kvalitetsarbetet verkligen innebar något nytt i folkhögskolan.

Artiklar

Brändström, S., Söderman, J., & Thorgersen, K. (2012). The double feature of musical *folkbildning*: Three Swedish examples. *British Journal of Music Education*, 29(1), 65–74. [Den musikaliska folkbildningens dubbla funktion: tre svenska exempel]

Artikeln syftar till att analysera tre fallstudieexempel av musikalisk folkbildning i Sverige. Den första fallstudien behandlar hur Framnäs folkhögskola grundades i mitten av förra seklet. Den andra fallstudien behandlar Hagströms musikskola, som grundas under samma tid men är en skola som drivs av ett privat företag. Den tredje fallstudien belyser hip-hopen som samtida uttryck för folkbildning. Artikelns teoretiska ramverk inspireras av Bourdieus arbete. Folkbildningens dubbla funktion tar sig uttryck som elitistiska och demokratiska tendenser, hög och låg smak och kontroll och frihet.

Collins, J. (2013). Outside the Box: The Danish Folkehojskole as Educational Innovator. *Australian Journal of Adult Learning*, 53(2), 336–342. [Utanför lådan: Den danska folkhögskolan som pedagogisk innovatör]

Artikeln inleds med författarens möte med den danska folkhögskolan på 1970-talet. Därefter beskrivs folkhögskolorna som en del av

utbildningssektorn i Danmark och Skandinavien. I artikeln frågas om australiensiska pedagoger kan lära sig något av den nordiska folkhögskolemodellen. Artikeln argumenterar för att folkhögskolor bör ses som något typiskt nordiskt och att enbart primitiva former av folkhögskolor har grundats utanför Norden. Författaren menar att det nordiska folkhögskolesystemet inte kan kopieras, men att de kan fungera som inspiration för vad som kan uppnås genom utbildning.

Dahlstedt, M., & Nordvall, H. (2011). Paradoxes of Solidarity: Democracy and Colonial Legacies in Swedish Popular Education. *Adult Education Quarterly*, 61(3), 244–261. [Solidaritetens paradoxer: Demokrati och kolonialt arv i svensk folkbildning]

Genom åren har det gjorts upprepade försök att exportera den så kallade svenska modellen för folkbildning till olika länder. Artikeln analyserar ett sådant storskaligt projekt då *folk development colleges* grundades i Tanzania på 1970- och 1980-talen. Fokus läggs på hur de svenska folkbildarna har beskrivit detta projekt. Artikeln stöder sig på postkolonial teori för att belysa det fortsatta inflytandet av det koloniala arvet i det samtida samhället. Artikeln visar på hur ”exporten” av folkbildningsidén till andra länder innebär ett ständigt skapande av nationella självbilder i motsats till bilder av den Andra, vilket betyder en konstant risk för koloniala idéer reproduceras.

Damianek, C. (2016). Folk schools: Contemporary aspects on an old form of “non-formal adult education”. *European Journal of Alternative Education Studies*. 1(1), 43–48. [Folkhögskolor: Nutida perspektiv på en gammal form av icke-formell vuxenutbildning]

Artikeln beskriver de nordiska folkhögskolorna genom en historisk översikt och en genomgång av centrala pedagogiska principer. Artikeln beskriver folkhögskolornas praktiker som i huvudsak sepa-

rerade från det formella utbildningssystemet. I stället beskrivs folkhögskolorna bygga på gemenskap med utgångspunkt i huvudmännens olika värdegrunder. Artikeln avslutas med att påpeka att folkhögskolornas pedagogiska idéer, som betonar en helhetssyn på människa och samhälle, har relevans i dagens samhälle.

Eriksson, L. (2002). Folkhögskolan i en globaliserad värld. *Utbildning & Demokrati. Tidskrift för didaktik och utbildningspolitik*, 11(2), 53–68.

Artikeln fokuserar på hur folkhögskolor uppmärksammar och påverkas av den samtida multikulturella situationen i Sverige. Artikeln visar att multikulturella överväganden är ovanliga på de två studerade folkhögskolorna. Den etniska mångfalden hanteras inte på något tydligt sätt på skolorna. Ingenting av skolorna uppmärksammar eller benämner den multikulturella situationen. Studierna organiseras inte heller med tanke på det multikulturella, utan samma slags undervisning förekommer oavsett deltagargrupp. Avslutningsvis diskuteras folkhögskolans möjliga roller i ett integrationsperspektiv.

Gloppen, B. H. (2013). Selvevaluering i folkehøgskolen – krav utenfra, behov innenfra? *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 97(4–5), 326–339.

Artikeln bygger på material från det årliga självvärderingssystemet som varje norsk folkhögskola förutsätts upprätthålla. Det empiriska materialet är insamlat genom en enkät riktad till de norska folkhögskolorna om självvärderingssystemet. I artikeln ställs frågan om det statliga självvärderingssystemet kan sägas uppfylla ett behov inom skolorna. Artikeln visar på att skolorna representerar olika syner på värdet av självvärderingssystemet. Vissa skolor ser fördelar med det och beskriver det som en utvecklingsmöjlighet,

medan andra beskriver systemet som byråkratiskt. Artikelns resultat diskuteras även mot nationella och internationella studier om självvärdering.

Jedeskog, G., & Landström, I. (2009). ICT – an ally and an alien: The role of ICT in Swedish popular adult education organizations. *Seminar.net: Media, Technology & Lifelong Learning*. 5(2), 1–11. [IKT – en allierad eller en utomjording? IKT:s roll i svenska folkbildningsorganisationer]

Artikeln fokuserar på svenska folkhögskolor och studieförbund som organisatoriska miljöer och belyser resultat från ett forskningsprojekt som introducerade och införde informations- och kommunikationsteknologi (IKT) i dessa värdebaserade organisationer. I studien analyseras intervjuer med personer på olika organisationsnivåer från fyra olika fallstudier, två folkhögskolor och två studieförbund. Materialet analyseras med hjälp av aktör-nätverksteori, där mänskliga och icke-mänskliga aktörer ses som sammankopplade i nätverk. I artikeln diskuteras växelverkan mellan aktörer, IKT:s motstridiga roller och relationer till grundvärderingar i dessa organisationer.

Klonteig, O. (2002). Ein Espen Oskeladd i det norske skolelandskapet: Om folkehøgskolens tankegodt og skolens aktuelle problem. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 86(1), 5–17.

Syftet med artikeln är att presentera folkhögskolornas pedagogiska tradition och relatera dessa traditioner till samtida pedagogiska debatter. Författaren använder sig av den norska folksagan om *Per, Pål och Espen Askeladd* som en liknelse för att illustrera folkhögskolornas roll inom utbildningssektorn. Folkhögskolornas mål beskrivs stärka tre olika slags liv – det personliga, det sociala och det demokratiska, samhällsliga livet. Författaren frågar om folkhög-

skolorna hotas av ökad central styrning från staten. Artikeln framställer folkhögskolans pedagogiska modell som sårbar och beskriver de faktorer som begränsar att skolornas målsättningar uppfylls.

Knutas, A. (2013). People's high schools in Scandinavia: A contribution to democracy? *International Journal of Lifelong Education*, 32(6), 780–796. [Folkhögskolor i Skandinavien: Ett bidrag till demokratin?]

I artikeln granskas den nordiska folkhögskoletraditionen som är känd för att bidra till upplysning och bildning bland folket och för att stödja demokrati som allmännyttan (*public good*). I artikeln analyseras fokusgruppintervjuer gjorda med tidigare folkhögskoledeltagare på fem folkhögskolor i Norge. Intervjupersonerna hade gått på folkhögskola 5, 10 eller 30 år tidigare. Fokusgrupperna bestod av 7–10 personer från olika årskullar. Teoretiskt stöder sig analysen på teorier om frihet och handling. Arendts teorier bidrar till förståelsen om deltagarnas erfarenheter av att bli sedda och hörda under sin studietid. Studien pekar på frågan om, och i sådana fall hur mycket, folkhögskolorna i Norge bidrar till och/eller utmanar utbildning och demokrati i dagens samhälle.

Lövgren, J. (2015). Norwegian folk high schools redefine their role as value-based institutions: Analysis of value documents from two folk high schools. *Nordisk kulturpolitisk tidskrift*, 18(02), 199–217. [Norska folkhögskolor omdefinierar sin roll som värdebase-erade institutioner: Analys av värdedokument vid två folkhögskolor]

Artikeln undersöker hur de norska folkhögskolorna omdefinierar de religiösa värderingar som är en del av folkhögskoleörelsens arv. Inledningsvis ger artikeln en överblick över den norska folkhögskolekontexten. Vidare presenterar artikeln en empirisk studie i form av en textanalys av värdedokument från två folkhögskolor. Artikelns teoretiska utgångspunkt tas från Etienne Wengers begrepp reifikation för att fånga folkhögskolornas värdegrund som

den utövas i skolornas praktiker. Genom en kategorisering av de olika reifikationerna visar artikeln på att dokumenten fokuserar på det relationella. Analysen visar hur skolorna återintegrerar traditionella religiösa värderingar genom att överbygga och översätta dem till relationella reifikationer som anknyts till Grundtvigs arv.

Nordvall, H., & Dahlstedt, M. (2009). Folkbildning i (av)koloniseringens skugga: Demokrati, nationella mytologier och solidaritetens paradoxer. *Utbildning och Demokrati*, 18(3), 29–47.

Det har länge funnits en villighet att sprida den så kallade svenska modellen för demokrati och välfärd, inklusive folkbildning, till olika länder. Artikeln analyserar ett dylikt projekt då *folk development colleges* med modell av svensk folkhögskola, grundades i Tanzania på 1970- och 1980-talen. Fokus läggs på hur de svenska folkbildarna har beskrivit detta projekt. I artikeln används postkolonial teori för att belysa det fortsatta inflytandet av det koloniala arvet i det samtida samhället. Artikeln visar på hur ”exporten” av folkbildningsidén till andra länder innebär ett ständigt skapande av nationella självbilder i motsats till bilder av den Andra, vilket betyder en ständig risk för att koloniala idéer reproduceras.

Nylander, E., & Dalberg, T. (2015). Jazzklass: Folkhögskolan som intermediär utbildningsinstitution. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 20(1–2), 100–126.

I denna studie presenteras folkhögskolorna som intermediära utbildningsinstitutioner i relation till studier på gymnasieskola och högskola. Inledningsvis presenteras tillströmningen av deltagare till folkhögskolorna under en femtonårsperiod. Kartläggningen visar att antalet deltagare på de allmänna linjerna har minskat, medan deltagandet på linjer inriktade på musik och annan estetisk verksamhet har ökat betydligt i omfattning. Därefter används registerdata från SCB över folkhögskolekohorter mellan 2000 och 2002 för

att analysera vilka sociala grupper som studerar på olika folkhögskolelinjer. Artikelns resultat visar att det är olika sociala grupper som deltar på musiklinjer, estetlinjer och allmänna linjer. Dessutom finns skillnader vid jämförelse av musiklinjernas olika profiler. Analysen fokuserar speciellt på rekryteringen till jazzlinjerna på Skurup och Fridhem, vilket fungerar som exempel på hur vissa folkhögskolelinjer utvecklats till att bli elitlinjer.

Runesdotter, C. (2011). Tensions in the Meeting Between Institutional Logics and Identities in Swedish Folk High Schools. *Education Inquiry*, 2(4), 659–670. [Spänningar i mötet mellan institutionella logiker och identiteter i svenska folkhögskolor]

Artikelns intresse riktas mot hur de svenska folkhögskolornas tidigare autonoma position har kommit att förändras som följd av en ökad marknadsstyrning, vilket lett till att vuxenutbildningsaktörer tvingas tävla om offentliga och privata medel. Artikeln fokuserar på spänningar på folkhögskolor när upplevt beroende av inkomster från upphandlingar leder till nya praktiker som utmanar existerande institutionella värderingar. Artikeln visar på att de förändrade verksamhetsförutsättningarna upplevs på olika sätt, även om intervjuer med personal på åtta olika folkhögskolor pekar mot en växande klyfta mellan ledare och lärare, samt mellan de nya praktikerna och vad som traditionellt har uppfattats utgöra folkhögskolans grundvärderingar.

Suzuki, N. (2014). The Values Transmitted by Lifelong Education in Denmark: The Conditions of Social Inclusion. *Senri Ethnological Studies*, 87, 175–199. [Det livslånga lärandets värderingar i Danmark: Förutsättningarna för social inklusion]

Artikelns undersöker det danska folkbildningssystemet och dess underliggande mål genom att härleda idéernas historiska utveckling. I artikeln presenteras praktiker och idéer från fältarbete om den

danska folkhögskolan. Studien belyser de värderingar som förmedlas av ett dylikt system för livslångt lärande. Studiens slutsatser framställer den danska folkhögskolan som en plats med tid för att diskutera och tänka tillsammans över generationsgränserna. På detta sätt har folkhögskolorna bidragit med en möjlighet för alla att delta i ett kontinuerligt tänkande om egna livsmål och sina personliga resurser med utgångspunkt i de egna erfarenheterna.

Szekely, R. (2004). Adult education in Finland. *Convergence*, 39(2–3), 61–77. [Vuxenutbildning i Finland]

I artikeln diskuteras den finländska vuxenutbildningssektorns struktur, historia, organisation, lagstiftning, organisering och finansiering. Därtill belyses samtida och framtida trender inom finländsk vuxenutbildning. Artikeln fokuserar på utbildningsväsendet som helhet, där folkhögskolan lyfts fram som en säregen nordisk skolform. Artikeln argumenterar för att vuxenutbildningssystemet har utgjort en central del i att Finland kunnat utvecklas till och upprätthålla en position som ett av de mest konkurrenskraftiga länderna i Europa och världen.

Tema III: Folkhögskolans aktörer och praktiker

Doktorsavhandlingar

Andersén, A. (2011). *Ett särskilt perspektiv på högre studier? Folkhögskoledeltagares sociala representationer om högskola och universitet* (Doktorsavhandling). Jönköping: Högskolan i Jönköping.

Avhandlingens syfte är att undersöka folkhögskoledeltagares sociala representationer om högskola och universitet. Sociala representationer ses i avhandlingen som något som skapas socialt och förändras av deltagarnas erfarenheter. I avhandlingen undersöks även de sociala representationernas ursprung och framväxt, samt om dessa har påverkats av sociala representationer om exempelvis folkhögskolans särart. Nuvarande och tidigare folkhögskoledeltagare intervjuades för att belysa deltagarnas sociala identitet och sociala representationer. Folkhögskollärarens tidskrift analyserades för att undersöka representationernas ursprung. Avhandlingens resultat visar på att företrädare för folkhögskolan genom historien har förhållit sig till två grundläggande idéer: den ena om folkhögskolans särart och den andra om folkhögskolan som anpassningsbar institution. Idén om särart bidrar till representationer om folkhögskolan som alternativ utbildningsform och därmed som något annorlunda än högskola och universitet. Idén om folkhögskolan som anpassningsbar bidrar till representationer om folkhögskolan som en andra chans med högskolan som mål.

Berndtsson, R. (2000). *Om folkhögskolans dynamik: möten mellan olika bildningsprojekt* (Doktorsavhandling). Linköping: Linköpings universitet.

I avhandlingen beskrivs olika bildningsprojekt som är möjliga att identifiera bland deltagare och lärare på två folkhögskolor. I studien beskrivs och analyseras de processer som uppstår då lärare, deltagare och folkhögskolan som institution möts. Studiens bakgrund

finns i en framställning i historiskt perspektiv av olika bildningsprojekt som har utvecklats på folkhögskolan. Metodologiskt positioneras avhandlingen inom etnografisk tradition. Studiens empiriska material består av kvalitativa intervjuer med lärare och deltagare och deltagande observation. Deltagarnas bildningsprojekt handlar om självbildning – vilket består av dels självutveckling, dels självrehabilitering – och kvalificering. Lärarna arbetar främst med att främja attityder med självbildande riktning, men de är tvungna att gradvis låta kvalificeringsprojektet få mer utrymme. De två bildningsprojekten är föränderliga och står i motsatsförhållande till varandra. Ibland existerar de sida vid sida i balans, ibland i obalans. Studien visar på att studiemiljön präglas av mångfald och dynamik, vilket leder till utmaningar och olika processer.

Erickson, E. K. (2017). *Developing the Good Life by Living It: The Influence of Attending a Norwegian Folk High School on Well-Being* (Doktorsavhandling). Minneapolis: University of Minnesota. [Att utveckla det goda livet genom att leva det: Hur deltagande på norsk folkhögskola inverkar på välbefinnande]

I avhandlingen undersöks hur deltagande på en norsk folkhögskola har haft inverkan på tidigare deltagares långsiktiga välbefinnande. I studien undersöktes 15 tidigare folkhögskoledeltagare och deras välbefinnande med fokus på kapacitet och förmågor (*capability*). Studiens resultat visar att deltagande på folkhögskola fick ett flertal personliga, sociala och kunskapsmässiga följder. Deltagandet formade även deltagarnas värderingar och preferenser genom att stärka deras tidigare värderingar och stödjade dem i att utveckla en syn på det goda livet. Deltagandet på folkhögskola visade sig ha haft inverkan på välbefinnande genom direkt användning av inlärningsresultat, stöd och påverkan från socialt nätverk, inspiration till karriär eller studier och som en modell för det goda livet, vilket format fortsatta val.

Harlin, E-M. (2013). *Lärares reflektion och professionella utveckling: med video som verktyg* (Doktorsavhandling). Linköping: Linköpings universitet.

Avhandlingens syfte är att bidra till förståelsen av hur lärarstudenters och lärares professionella utveckling kan stödjas. I avhandlingen prövas om videofilmer av genomförd undervisning kan fungera som reflektionsverktyg för lärarstudenter och yrkesverksamma lärare. Avhandlingen bygger på en pragmatisk syn på lärande och tar inspiration från symbolisk interaktionism. Den empiriska studien är gjord som en longitudinell studie. I den första delstudien gick deltagarna sista terminen på folkhögskolläroprogrammet. De spelade in sin undervisning under verksamhetsförlagd utbildning, tittade därefter på filmen och skrev ner reflektioner över vad som var överraskande med att se sin egen undervisning. Resultatet blev att studenterna var överraskade över sin brist på lyhördhet gentemot deltagarna. I den uppföljande delstudien spelade några av dem som deltog i den första studien återigen in sin undervisning två år efter avslutad utbildning. Nu ansåg lärarna att de hade blivit mer deltagarorienterade och professionella.

Jonsson Widén, A. (2016). *Bildundervisning i möte med samtidskonst: Bildlärares professionella utveckling i olika skolformer* (Doktorsavhandling). Umeå: Umeå universitet.

Avhandlingens syfte är att beskriva och granska bildläroprofessionen från ett bredare kulturellt perspektiv. Vidare syftar avhandlingen till att skapa en ökad förståelse för hur lärare ser på sitt uppdrag, samtidskonst och förändring. Avhandlingen fokuserar på tre frågor som berör följande teman: lärarnas personliga intresse för olika former av bildkonst för att utveckla sitt yrkeskunnande, de olika villkor som olika skolor erbjuder för lärarna och lärarnas strategier för att utveckla sin undervisning om samtidskonst. Avhandlingens teoretiska ramverk bygger på ett sociokulturellt perspektiv och analysen kombinerar ramteori och kultursemiotik. Den empiriska studien är gjord som två olika fallstudier på Bildmuseet i

Umeå med 14 lärare från grundskola, årskurs 7-9, gymnasium, folkhögskola och kulturskola. Materialet består av intervjuer, observationer, självrapportering och bilder. Resultaten visar bland annat på att skolorna erbjuder olika förutsättningar samtidigt som bildkonstundervisningen till stor del är avhängig lärarnas egna val. Överlag anser lärarna att samtidskonst förutsätter mognad och kräver traditionella förkunskaper hos eleverna eller deltagarna. Folkhögskolans särdrag i relation till de andra skolformerna syns i tematiska arbetssätt som erbjuder möjligheter för de intresserade att uttrycka sig på samtidskonstens villkor. Folkhögskolan skiljer sig från övriga skolformer i studien även genom ett större individuellt frirum för både deltagare och lärare.

Lövgren, J. (2018). *The Reflective Community. Learning practices in Norwegian folk high schools* (Doktorsavhandling). Oslo: MF Norwegian School of Theology. [Den reflexiva gemenskapen. Lärandepraktiker på norska folkhögskolor]

Avhandlingens övergripande intresse riktas mot vilka lärprocesser som sker på folkhögskolor. Mer precist riktas intresset mot hur värderingar och religion kan ses som del av lärprocesserna på skolorna. Den empiriska studien är kvalitativ, inspirerad av etnografiska fältstudier. Det material som analyseras i avhandlingen består av dokument, observationer, intervjuer med deltagare och reflexiva texter skrivna av deltagare. Teoretiskt använder sig avhandlingen av sociokulturell teori, speciellt genom en kritik och utveckling av Wengers teorier om socialt lärande. Avhandlingen visar på hur de värdebaserade och religiösa folkhögskolepraktikerna beskrivs som dialogiska där deltagarna är delaktiga i att finna mening i praktiker. Denna meningsförhandling innebär att identitetsarbete är en central del av vardagen på skolan där deltagarna söker sätt att identifiera sig med eller fjärma sig från skolans värderingar.

Osman, A. (1999). *The “Strangers” among Us. The Social Construction of Identity in Adult Education* (Doktorsavhandling). Linköping: Linköpings universitet. [”Främlingarna” bland oss. Den sociala konstruktionen av identitet i vuxenutbildning]

I avhandlingen studeras märkningspraktiker (*labeling practices*) som en del av multikulturell diskurs på en folkhögskola och i ett studieförbund. Sammanlagt 33 deltagare och nio anställda intervjuades. De processer för märkning eller etikettering som användes av aktörerna analyserades ur ett socialkonstruktionistiskt perspektiv. I de svenskfödda aktörernas användning var begreppen kultur, etnicitet och migranter sinsemellan utbytbara, vilket konstruerade de utlandsfödda aktörerna som främlingar. Kulturella skillnader bekräftades tydligt i de svenskfödda aktörernas uttalanden. I de utlandsföddas uttalanden begreppsliggjordes icke-europeiska/icke-västerländska kulturer som ett problem. Kulturbegreppets ”rasifiering” var en annan viktig aspekt i de svenskfödda aktörernas kulturella diskurs. De utlandsfödda definierade sig själva som främlingar och offer för de svenskföddas fördomar. De utlandsfödda såg sin kultur som annorlunda men även som underordnad och ett hot. Trots många likheter mellan grupperna talade de svenskfödda och de utlandsfödda aktörerna som om de innehade en oföränderlig identitet eller position.

Thomsen, R. (2009). *Vejledning i fællesskaber: karrierevejledning fra et deltagerperspektiv*. (Doktorsavhandling). Aarhus: Danmarks pædagogiske universitet.

Syftet med avhandlingen är att bidra till utvecklingen av vägledningsfältet. Avhandlingens empiriska studie har genomförts som praktikforskning och den belyser dels vägledning på en folkhögskola, dels vägledning på ett företag som lägger ner sin produktion och avskedar sina produktionsmedarbetare. I studien följs 15 personer – folkhögskoledeltagare, lärare, medarbetare och vägledare – under två dagar, följt av en semistrukturerad intervju. Teoretiskt

bygger avhandlingen på kritiska psykologiska kategorier som villkor, begrundan och betydelse, deltagande, livsföring och självförståelse. Kategorierna bygger på en dialektisk förståelse av förhållandet mellan individ och samfund. Avhandlingen pekar på vikten av att relatera deltagarnas möte med vägledning till de samhälleliga problemställningar och förutsättningar som vägledningen ska vara ett svar på.

Artiklar

Andersén, A. (2010). Social representations and social identity in Swedish folk high schools: An application of Duveen and Lloyd. *Papers on Social Representations*, 19(1), 10.1–10.14. [Sociala representationer och social identitet i svenska folkhögskolor: Tillämpning av Duveen och Lloyd]

I artikeln utvecklas Duveens arbete om sociala representationer och social genusidentitet genom att applicera detta på svensk folkhögskolekontext. I studien undersöks folkhögskoledeltagares sociala representationer av folkhögskola och universitet. Därefter undersöks hur dessa representationer påverkar deltagarnas önsknings- och ambitioner att söka sig till högskola. I studien görs en analys av folkhögskollärarens tidskrift, en associeringsstudie med folkhögskoledeltagare (där deltagarna fick skriva vad de associerade med folkhögskola respektive universitet) och intervjuer med folkhögskoledeltagare. Artikeln visar på hur de flesta premisser för barns utveckling av social identitet (enligt Duveens beskrivning) även stämmer för vuxna i en ny social kontext.

Andersen, J., & Larsen, J. E. (1998). Gender, poverty and empowerment. *Critical social policy*, 18(2), 241–258. [Genus, fattigdom och bemyndigande]

Artikeln diskuterar feminisering av fattigdom och hypotesen att kvinnor i det danska samhället omfattas av en större risk för relativ

fattigdom, dvs. resursbrist, jämfört med män. I stället riskerar män i högre grad att utsättas för social disintegration och social exkludering än kvinnor. På socialt och personligt plan är kvinnor ofta mer skickade att utveckla nya livsstrategier och kvinnor har också skapat ett flertal frirum i den danska välfärdsstaten, till exempel på dagfolkhögskolor och i lokala sociala projekt.

Babajeva, L., & Koçe, T. (2013). Learning for personal development in the folk high schools. *Problems of Education in the 21st Century*, (55), 28–44. [Lärande för personlig utveckling i folkhögskolor]

Artikeln fokuserar på att dela goda erfarenheter av att stödja vuxnas personliga utveckling på sex folkhögskolor i Lettland och Danmark. Studiens material samlades in genom observationer från juni 2011 till december 2012 och omfattar fältanteckningar från 56 dagar av läraaktiviteter inom olika ämnen såsom danska, lettiska, krukmakeri, filosofi och så vidare. Materialet analyserades med *mixed methods* där begreppskoder och öppen kodning kombinerades. Artikelns huvudresultat visar på att de bästa omständigheterna för lärande för personlig utveckling inbegriper möjligheter till kroppslig, mental och emotionell utveckling.

Bernhard, D. & Andersson, P. (2017). Swedish Folk High Schools and Inclusive Education. *Nordic Studies in Education*, 37(2), 87–102. [Svenska folkhögskolor och inkluderande utbildning]

Artikeln fokuserar på deltagare med funktionshinder på svenska folkhögskolor och deras lärmiljö. I artikeln presenteras och diskuteras främjande faktorer och utvecklingsfaktorer med avseende på anpassning av lärmiljön. Artikelns empiriska material består av data från SCB och en enkät riktad till representanter för folkhögskolan (N = 212). Artikelns resultat visar på att antalet deltagare med funktionshinder ökar på svenska folkhögskolor. Vidare betonar studien betydelsen av individanpassade pedagogiska metoder och

vuxenutbildares behov av fortbildning om funktionshinder. Sammanfattningsvis pekar artikeln på att en starkt inkluderande syn på utbildning endast utgör en aspekt, i och med att verksamheten också styrs av välfärdssystem som kan stå i konflikt med vuxenutbildningens ideal som bemyndigande.

Bondestam, F. (2011). Resisting the Discourse on Resistance: Theorizing Experiences from an Action Research Project on Feminist Pedagogy in Different Learning Cultures in Sweden. *A Journal of the Practices, Theories, and Scholarship of Feminist Teaching*, 21(2), 139–152. [Motstånd mot motståndsdiskursen. Att teoretisera erfarenheter från ett aktionsforskningsprojekt om feministisk pedagogik i olika lärkulturer i Sverige]

Artikeln tar avstamp i ett aktionsforskningsprojekt som involverade tre olika utbildningssammanhang: förskola, folkhögskola och universitet. I fokus står feministiska lärares undervisningserfarenheter från icke-feministiska miljöer. I artikeln adresseras en inomakademisk diskussion om deltagares motstånd mot feministisk undervisning och hur detta ska förstås. I artikeln föreslås ett skifte av fokus, från deltagarnas motstånd till lärares agerande, eftersom motståndet inte bara kan tolkas som ett ofrånkomligt inslag sprunget ur deltagarnas inställning och föreställningar. Motståndet kan också förstås i ljuset av, och som en reaktion på, den frustration som lärare uttrycker när de finner att deltagarna inte delar samma verklighetsbild som de själva har. Författaren uppmanar lärare att göra motstånd mot en diskurs om det ofrånkomliga motståndet mot feministisk utbildning och i stället problematisera lärandets förutsättningar och hur undervisning genomförs.

Borgen, S. T., & Borgen, N. T. (2015). Folk high schools and dropouts from upper secondary school: Effects of non-academic investments in dropouts. *School Effectiveness and School Improvement*, 26(2), 153–168. [Folkhögskolor och skolavhoppare från gymnasium: Icke-akademiska investeringars effekter på skolavhopp]

I artikeln studeras folkhögskolan i form av den icke-akademiska utbildning som dessa erbjuder. Målsättningen är att undersöka om investeringar i utbildning som betonar sociala färdigheter och självkänsla kan visa sig effektiva i kampen mot skolavhopp. I artikeln prövas om en folkhögskoleutbildning ökar sannolikheten för skolavhoppare att senare slutföra en gymnasial utbildning. Detta görs med hjälp av kovariansanalys och undersökning av instrumentvariabler. Resultaten visar på att skolavhoppare har signifikant större sannolikhet att avsluta en akademisk kurs om de har gått på folkhögskola. Till skillnad från detta innebär folkhögskoledeltagande en minskad sannolikhet att slutföra en yrkesutbildning. Med andra ord innebär genomförd folkhögskoleutbildning en ökad tendens för yrkesstudenter att söka sig till akademiska studier.

Borgen, S. T., & Borgen, N. T. (2015). Student retention in higher education: Folk high schools and educational decisions. *Higher Education*, 71(4), 505–523. [Studenters kvarvaro i högre utbildning: Folkhögskolor och utbildningsval]

I artikeln undersöks om folkhögskoleutbildning förebygger byte av studieinriktning och om den får studenter att slutföra sin första högskoleutbildning snabbare. I motsats till författarnas förväntningar innebar en folkhögskoleutbildning inte att byten av studieinriktning mellan högskolor eller studieprogram blev färre. De som gått på folkhögskola fullgjorde inte heller sina studier snabbare. Enligt författarna visar dessa resultat på att ett mellanår i sig inte gör studenter mer säkra på sina studieval, inte ens då mellanåret tillbringades på en skola som syftar till att stödja deltagarnas reflektion om vad de vill i livet.

Christophersen, K. A., Elstad, E., & Turmo, A. (2012). Antecedents of Teachers Fostering Effort within Two Different Management Regimes: An Assessment-Based Accountability Regime and Regime without External Pressure on Results. *International Journal of Education Policy and Leadership*, 7(6), 1–14. [Antecedenter till

lärares befrämjande av studenters ansträngningar i två olika ledningssystem: Ett bedömningsbaserat ansvarighetssystem och ett system utan yttre resultatkrav]

Artikeln redogör för en jämförande studie av vilka faktorer som föregår lärares sätt att uppmuntra elever till att anstränga sig mer (*foster effort*) i två olika organisatoriska sammanhang: ett med externt resultatansvar och ett utan krav på extern rapportering av resultat. En tvärsnittsstudie med enkäter gjordes i dessa två olika typer av ledningssystem. Lärare i Oslos grundskolor och gymnasier representerade organisationstypen med resultatansvar (N = 236) medan lärare i folkhögskolor representerade den friare organisationstypen (N = 366). Enkätsvaren analyseras med hjälp av en strukturekvationsmodell. Resultaten visar bland annat på hur ansvarutkrävande i form av resultatansvar och andra drag i ledarskapet kan påverka hur lärare befrämjar att studenterna anstränger sig mer. Enligt författarna är ett förvånande resultat att sambandet mellan lärares engagemang och deras befrämjande av studenters ansträngningar är betydligt starkare i Oslos skolor än i folkhögskolorna.

Elbe, A. M., Elsborg, P., Dandanell, S., & Helge, J. W. (2018). Correlates and predictors of obesity-specific quality of life of former participants of a residential intensive lifestyle intervention. *Obesity science & practice*, 4(2), 188–193. [Korrelater och prediktorer för fetmaspecifik livskvalitet hos tidigare deltagare i en livsstilsintervention på internat]

Studiens syfte var att undersöka förhållandet mellan viktminskning under och efter en viktminskningsintervention och deltagarnas fetmaspecifika hälsorelaterade livskvalitet ett flertal år efter interventionen. Deltagarna hade gått på en 10 till 12 veckors kurs på Ubberup folkhögskola i Danmark. Samplet bestod av 79 tidigare deltagare (31 män, medelålder 36,6 år, SD = 12,7 år) som hade deltagit i interventionen i medeltal 5,3 år (SD = 3,2) tidigare. Deltagarna besvarade en enkät om sin livskvalitet och fysiska aktivitet. Därtill

mättes deras fysiska kondition, bland annat blodtryck och handstyrka. Studiens resultat visar att viktminskning efter, men inte under, interventionen var en prediktor för livskvalitet. Nästan alla undersökta fysiologiska faktorer hade ett samband med deltagarnas upplevda livskvalitet.

Elstad, E., Christophersen, K. A., & Turmo, A. (2012). Exploring antecedents of organizational citizenship behavior among teachers at Norwegian folk high schools. *Studies in Continuing Education*, 34(2), 175–189. [Att utforska antecedenter för organisatoriskt medborgarskapsbeteende bland lärare på norska folkhögskolor]

Studien tar sin utgångspunkt i att folkhögskolan som verksamhetsform präglas av lärarnas handledande roll. Artikelns syfte är att utforska vad som föregår organisatoriskt medborgerligt handlande bland lärare på norska folkhögskolor. Studien förenar två teoretiska ingångar som fokuserar på anställdas perspektiv: Shores teori om förhållandet mellan anställd och organisation och Bryks och Schneiders teori om tillit i skolor. I artikeln testas en strukturmodell med hjälp av tvärsnittsdata. Materialet samlades in med en enkät som riktades till alla lärare på de norska folkhögskolorna, vilket resulterade i 366 svarande (svarsandel 56 %). Resultaten visar på vikt av goda relationer mellan lärare och skolledare för det organisatoriska medborgerliga handlandet. Studiens resultat indikerar även att lärarnas engagemang är en viktig överbryggande faktor mellan, å ena sidan, relationell tillit ledare och lärare emellan och, å andra sidan, det organisationella medborgarskapet.

Eriksson, L. (2015). Adaptation for Mobilization or Mobilization for Adaptation? *European Journal of Social Education*, (15)26/27, 37–54. [Anpassning för mobilisering eller mobilisering för anpassning?]

Artikeln fokuserar på kurser för migranter på svenska folkhögskolor och hur lärare talar om mål och innehåll på kurser som innehåller aspekter om medborgarskap. Resultaten visar på att undervisningen om och för medborgarskap kan förstås som socialpedagogisk aktivitet. Undervisningen har tydliga anpassande drag, men där finns även mer mobiliserande demokratiska ideal. I artikeln tolkas detta som att de flesta lärare har som avsikt att vara demokratiska och jobba med mobilisering, men att deras insatser ibland blir anpassande.

Fejes, A. & Dahlstedt, M. (2018). Becoming the role model: Youth recreation leaders, occupational choice and a will to include. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 39(6), 901–912. [Att bli en förebild: Ungdomsledare, yrkesval och viljan att inkludera]

Artikeln syftar till att analysera hur en diskurs om förebilder fungerar i ungdomsledararbete. I artikeln analyseras intervjuer med ungdomsledarstudenter på folkhögskola och deras tal om yrkesval. Analysen görs med utgångspunkt i Foucaults begrepp subjektivitet, diskurs och makt-kunskap. Analysen illustrerar hur en diskurs om förebilden framträder och fungerar genom studenternas beskrivningar av att ”vara” och ”göra” som genomskärs av deras utveckling till förebilder. Analysen väcker flera frågor: Borde ungdomsledararbete endast riktas mot de unga som redan är marginaliserade? Finns andra subjektpositioner än rollmodellen som är möjliga att anta i ungdomsledararbete? Är det nödvändigt med erfarenheter av marginalisering för att bli den önskvärda ungdomsledaren?

Fejes, A., Olson, M., Rahm, L., Dahlstedt, M., & Sandberg, F. (2018). Individualization in Swedish adult education and the shaping of neo-liberal subjectivities. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 62(3), 461–473. [Individualisering i svensk vuxenutbildning och formandet av neoliberal subjektiviteter]

I artikeln analyseras hur en individualiseringsdiskurs tar form i vuxenutbildningen i Sverige, hur den fungerar och vilka effekter den har i formandet av en studentsubjektivitet. Med utgångspunkt i poststrukturalistisk teori analyseras intervjuer med lärare och deltagare i kommunal vuxenutbildning och på folkhögskola. Analysen belyser hur båda institutionerna bidrar till att forma individualiserade subjektiviteter, men på olika sätt. I slutet ställs frågan om vad som händer med vuxenutbildningens demokratiska funktion i allmänhet när en individualiseringsdiskurs fungerar på de beskrivna sätten. Mer specifikt ställs frågan om vad som händer med folkhögskolan som pedagogisk praktik i och med att den upprätthåller en självbild som präglad av gemenskap och demokratiskt lärande.

Harlin, E. M. (2017). Folk High School Teachers' Professional Development – Supported by watching videos of their own teaching. *Nordic Studies in Education*, 37(2), 103–112. [Folkhögskollärares professionella utveckling – stöttad av att se på videoinspelningar av sin egen undervisning]

Artikeln syftar till att bidra till förståelsen om folkhögskollärares professionella utveckling. Under sitt sista år på folkhögskollärarprogrammet filmade 43 lärarstudenter sin egen undervisning, varefter de skrev reflektioner över vad de såg. Två år senare valdes åtta av dessa ut för att filma sin undervisning på nytt, denna gång som yrkesverksamma, för att intervjuas därefter om vad de såg. Analysen bygger på idéer från pragmatism och symbolisk interaktionism. Resultaten visar på att videon som verktyg bidrog till lärarnas professionella utveckling genom att stödja en reflexiv vana, vilket gav självförtroende. Detta stödde lärarna i att utvecklas på egna villkor i sitt lokala sammanhang och i enlighet med idéer som förknippas med nordisk folkbildning.

Hassi, M. L., Hannula, A., & Saló i Nevado, L. (2010). Basic Mathematical Skills and Empowerment: Challenges and Opportunities

in Finnish Adult Education. *Adults Learning Mathematics*, 5(1), 6–22. [Grundläggande matematikfärdigheter och bemyndigande: Utmaningar och möjligheter i finländsk vuxenutbildning]

Artikeln belyser och kontextualiserar vuxenutbildning i grundläggande matematik i Finland. Både utmaningar och observationer av vuxnas lärande av grundkunskaper i matematik lyfts fram. Studier i matematik och räknefärdighet ställs även i relation till vilken roll dessa kan ha på ett socialt och personligt plan. I artikeln redogörs för två olika fallstudier med intervjuer om vuxnas erfarenheter och personliga bemyndigande (*empowerment*). Den första fallstudien handlar om äldre kvinnor som lär sig grundläggande matematik på folkhögskola. Den andra fallstudien belyser lärande och undervisning av grundläggande matematik i ett fängelse. Artikeln visar på att det finländska systemet erbjuder goda möjligheter för att fullfölja sin grundläggande utbildning som vuxen och till personlig utveckling på detta sätt. Folkbildningen och folkhögskolor spelar här en viktig roll, men trots detta är den matematikundervisning som erbjuds formell snarare än alternativ och icke-formell.

Lövgren, J. (2018). Secular youth and religious practice: candle lighting in Norwegian folk high schools. *British Journal of Religious Education*, 40(2), 124–135. [Sekulär ungdom och religiös praktik: ljuständning i norska folkhögskolor]

Artikeln presenterar två fallstudier om religiösa praktiker på två kristna folkhögskolor i Norge. Genom att tillämpa Etienne Wengers teori om praktikgemenskaper analyseras studenters deltagande i en skolandakt, närmare bestämt en ljuständningsceremoni. Genom analys av observationer och intervjuer med deltagare visar artikeln på att ljuständningen kan fungera som en reflexiv praktik i form av religionsdialog. Artikeln bidrar med förståelse för förhållandet till religiös praktik bland sekulariserade ungdomar.

Milana, M., & Sørensen, T. B. (2009). Promoting Democratic Citizenship Through Non-Formal Adult Education: The Case of Denmark. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 53(4), 347–362. [Stöd till demokratiskt medborgarskap genom icke-formell vuxenutbildning i Danmark]

Artikeln presenterar valda delar av resultat från två fallstudier av icke-formella läraktiviteter som organiserats av danska folkhögskolor respektive dagfolkhögskolor. Studiens syfte var att undersöka hur väletablerade, icke-formella vuxenutbildningsorganisationer har arbetat med att fostra medborgerliga färdigheter bland unga vuxna och därmed bidragit till lärande för demokratiskt medborgarskap. Analysen visar på att meningsförhandling aldrig sker utan värderingar. I detta spelar lärarna en nyckelroll för att säkra att olika åsikter får uttryckas och erkännas. En annan viktig dimension i att öka deltagarnas medvetenhet om lokala och globala samhällsfrågor handlar om dialog mellan lärinstitutionerna och den offentliga sfären. Författarna argumenterar för att dessa dimensioner är av generellt intresse för dem som jobbar med läraktiviteter för demokratiskt medborgarskap, oavsett kontext.

Niemivirta, M., Pulkka, A. T., Tapola, A., & Tuominen-Soini, H. (2013). Tavoiteorientaatioprofiilit ja niiden yhteys tilannekohtaiseen motivaatioon ja päättelytehtävissä suoriutumiseen. *Kasvatus*, 44(5), 533–547. [Målorienteringsprofiler och deras relation till situationsspecifik motivation och prestation i slutledningsuppgifter]

Artikeln syftar till att utreda vilka typer av målorienteringsprofiler som kan identifieras hos studerande på folkhögskola. Vidare är syftet att utreda hur deltagare med olika orientering skiljer sig från varandra gällande situationsspecifik motivation (intresse, jag-förmåga och proaktiva förklaringar) och prestation i slutledningsuppgifter. Studiens deltagare (N = 2 793) delades upp i fem grupper med utgångspunkt i deras målorienteringsprofiler: oengagerade, framgångsorienterade, inlärningsorienterade, prestationsorienterade och undvikande. Skillnaderna mellan grupperna svarade mot

författarnas förväntningar: De framgångs- och inlärnings-orienterade uppfattade på förhand uppgiften som mer intressant och de litade mer på sig själva. De prestationsorienterade förutsåg fler möjliga misslyckanden och hade fler förklaringar för att skydda sig själva. Skillnaderna i slutledningsuppgifterna var rätt små: de oengagerade skiljde sig mest från övriga då deras prestationer var de svagaste. Studiens resultat visar på att deltagare som orienterar sig mot lärande på olika sätt även upplever, tolkar och närmar sig lärsituationer på olika sätt.

Rahbek, R. K. (2017). Dannelsesforestillinger i de danske folkehøjskoler. *Nordic Studies in Education*, 37(2), 69–83.

Artikeln undersöker olika bildningsföreställningar i samtida danska folkhögskolor utgående från skolornas beskrivningar av sina mål och sin pedagogiska praktik. Studien utgår från en förståelse av folkhögskolepedagogiken som bildningspedagogik som inte vilar på något visst ideal eller en specifik bildningsteori, utan snarare är nära knuten till pedagogisk praktik. Analysen inspireras av ett fenomenografiskt tillvägagångssätt. Artikelns resultat visar att olika bildningskategorier återfinns i danska folkhögskolor. Artikeln bidrar med ett ramverk för att pedagogiskt diskutera folkhögskolornas arbete och praktiker.

Rahm, L. & Fejes, A. (2015). Ubiquitous computing, digital failure and citizenship learning in Swedish popular education. *Citizenship Teaching and Learning*, 10(2), 127–141. [Allomfattande datoranvändning, digitala misslyckanden och lärande för medborgarskap i svensk folkbildning]

Artikeln studerar hur folkhögskoledeltagare utövar medborgarskap och vilka diskursiva och materiella omständigheter som möjliggör och hindrar detta. I artikeln analyseras 37 intervjuer med folkhögskoledeltagare med fokus på medborgarskap som det utövas i ma-

teriellt-diskursiv mening i deltagarnas uttalanden om medborgarskap i förhållande till interaktiva media. Med utgångspunkt i ett poststrukturalistiskt perspektiv visar analysen på hur deltagarnas uttalanden om medborgarskap görs möjliga genom ständigt närvarande medieteknologier och därtill förknippade praktiker om att "leva i medierna". I deltagarnas uttalanden är olika uppfattningar om medborgarskap sammanvävda med internet. De nya medierna är vidare en källa till obehag, exempelvis genom att de påverkar den fysiska hälsan negativt och är distraherande. Samtidigt innebär de nya medierna bättre tillgång till information, gemenskap och utökat medborgarskap.

Saló i Nevado, L., Hannula, A. & Hassi, M. L. (2009). The State of Art of the Adult Education System in Finland: Basic Mathematics and Students' Experiences. *International Journal of Learning*, 16(7), 553–563. [Aktuellt inom vuxenutbildningssystemet i Finland: Grundläggande matematik och studenters erfarenheter]

Artikeln ger en kort övergripande bild av det finländska vuxenutbildningssystemet gällande grundläggande matematikundervisning. Detta illustreras med hjälp av en studie av två olika lärokontexter: en folkhögskola och ett fängelse. Artikelns data samlades genom intervjuer med deltagare och lärare. Resultaten reflekterar personliga erfarenheter hos några finländska vuxna som studerar grundläggande matematik och deras lärares syner på vuxnas lärande.

Waalder, R., Halvari, H., Skjesol, K., & Bagoien, T. E. (2013). Autonomy Support and Intrinsic Goal Progress Expectancy and Its Links to Longitudinal Study Effort and Subjective Wellbeing: The Differential Mediating Effect of Intrinsic and Identified Regulations and the Moderator Effects of Effort and Intrinsic Goals. *Scandinavian Journal of Educational Research*, (3), 325–341. [Autonomistöd och inre förväntningar om målframsteg samt dess länkar till longitudinell studieansträngning och subjektivt välbefinnande]

I artikeln testas en självdetermineringsteoretisk processmodell för subjektivt välbefinnande bland deltagare på norska folkhögskolor. Författarnas hypotes var att deltagarnas inre förväntningar om målframsteg (*students' intrinsic goal progress expectancy*) i den valda studieaktiviteten och upplevt autonomistöd från lärarna skulle vara positivt förknippade med inre och identifierad aktivitetsstyrning. Vidare skulle inre styrning påverka subjektivt välbefinnande positivt i slutet av skolarbetet. Därtill skulle en lägre identifierad styrning hos deltagarna innebära att deras psykologiska välbefinnande skulle vara knutet till inre förväntningar om målframsteg. Alla hypoteser stöddes av resultaten.

Wachenfeldt, T. V. (2014). Praxisgemenskap och ideologi bland elever och lärare på en folk- och världsmusikutbildning. *Svensk tidskrift för musikforskning*, 96(2), 23–41.

Artikelns övergripande syfte är att belysa hur deltagare och lärare på en folkhögskolelinje i folkmusik resonerar kring och relaterar sina studier till den doxa som formerats inom spelmans- och folkmusikrörelsen. För studien intervjuades två lärare och två deltagare på Folk- och världsmusikprofilen vid Framnäs folkhögskola. Artikelns teoretiska grund finns i Laves och Wengers teorier om situerat lärande och Liedmans begrepp manifesta och latent ideologier. Artikelns resultat visar på att tankearbetet från Götiska Förbundet i Uppsala fortfarande påverkar folkmusiken i form av arkaisering, syn på äkthet, repertoar och uppförande. Resultaten visar också att undervisningen är fokuserad på ensemblespel i enlighet med utvecklingen under de senaste decennierna som allt mer frångått individuellt musicerande. Avslutningsvis ställs frågan om folkmusikens akademisering och professionalisering leder till att dess folkrelsekaraktär får träda tillbaka.

Weiss, M. N., & Ohrem, S. (2016). Philosophical Practice as Action Research. The Socratic Dialogue Method at Norwegian Folk High Schools. *Haser. Revista Internacional de Filosofía Aplicada*,

(7), 145–172. [Filosofisk praktik som aktionsforskning. Den sokratiska dialogen som metod på norska folkhögskolor]

I artikeln diskuteras om och hur filosofisk praktik överlag och den sokratiska metoden i synnerhet kan förstås inte bara som en form för handledning eller undervisning, men även som en form av forskning. Detta görs med hjälp av referenser till och jämförelser med så kallad deltagande aktionsforskning. Vidare presenteras ett projekt om sokratisk dialog i form av flera korta fallstudier på norska folkhögskolor. Dessa fallstudier torde peka ut den forskningskaraktär som är förbunden med filosofisk praktik.

Vittersø, J. (2001). Personality traits and subjective well-being: Emotional stability, not extraversion, is probably the important predictor. *Personality and Individual Differences*, 31(6), 903–914. [Personlighetsdrag och subjektivt välbefinnande: Emotionell stabilitet, inte extroversion, är troligen den viktiga prediktorn]

Förhållandet mellan emotionell stabilitet, extroversion och subjektivt välbefinnande testades i en panelstudie mot enkätdata insamlade av norska folkhögskoledeltagare (N = 264). Studiens hypotes var att effekten av emotionell stabilitet på subjektivt välbefinnande är starkare än motsvarande effekt av extroversion. Vidare var förväntningen att genom att kontrollera för emotionell stabilitet skulle effekten av extroversion på subjektivt välbefinnande minska väsentligt. Genom regressionsanalyser visar artikeln på att emotionell stabilitet påverkade subjektivt välbefinnande i betydligt större utsträckning än extroversion. Möjligtvis bör dessa resultat förstås i relation till de kulturella värderingar och traditioner som undersökningsdeltagarna är del av.

Yancheva, H., Stoeva, A., Manolov, I., Atanasov, D., Stratenwerth, E., Kulpa, P., Nobelmann, M., Rieken, H., Ingold, R. & Mogensen,

P. (2015). Model of folk high school pedagogy for organic agriculture education. *Vocational Education*, 17(5), 523–530. [Modell för folkhögskolepedagogik inom ekologisk jordbruksutbildning]

I artikeln presenteras delresultat från ett europeiskt Erasmus-projekt. I projektet omsätter sju samverkansparter från fem länder (Polen, Danmark, Tyskland, Schweiz och Bulgarien) Grundtvigs idéer om demokratisk utbildning i praktiken. Detta arbete handlar om att utveckla en läroplan och en handbok för en kurs i ekologiskt jordbruk. Läroplanen omfattar fyra block som behandlar jordmån, grödor, djur och människor. Därefter kommer kursen att förverkligas och utvärderas inom projektet med hjälp av folkhögskolemetoder. Kursen blir tvåårig och riktar sig till deltagare i åldern 18–25.

Alfabetisk förteckning över forskningsöversiktens publikationer (med sidhänvisningar)

- Andersén, A. (2010). Social representations and social identity in Swedish folk high schools: An application of Duveen and Lloyd. *Papers on Social Representations*, 19(1), 10.1–10.14. (78)
- Andersén, A. (2011). *Ett särskilt perspektiv på högre studier? Folkhögskoledeltagares sociala representationer om högskola och universitet* (Doktorsavhandling). Jönköping: Högskolan I Jönköping. (73)
- Andersen, J., & Larsen, J. E. (1998). Gender, poverty and empowerment. *Critical social policy*, 18(2), 241–258. (78)
- Andersson, A. (1999). *Mångkulturalism och svensk folkhögskola: Studie av en möjlig mötesarena* (Doktorsavhandling). Uppsala: Uppsala universitet. (59)
- Babajeva, L., & Koç, T. (2013). Learning for personal development in the folk high schools. *Problems of Education in the 21st Century*, (55), 28–44. (79)
- Barton, H. A. (2008). The Conscience of the Rich. Djursholm, Birkastaden, and Swedish Liberalism. *Scandinavian Studies*, 80(2), 167–184. (45)
- Berndtsson, R. (2000). *Om folkhögskolans dynamik: möten mellan olika bildningsprojekt* (Doktorsavhandling). Linköping: Linköpings universitet. (73)
- Berg, A. (2015). The State and the Rise of a Continuous Popular Educational Sphere in Sweden c. 1870s–1910s. *Nordic Journal of Educational History*, 2(1), 49–72. (45)
- Berg, A. (2015). The State of Autonomy: The social liberal state and the politics of financing non-formal education in Sweden c. 1870–1910. *Scandinavian Journal of History*, 40(1), 48–69. (46)
- Bergstedt, B. (1998). *Den livsupplysande texten: en läsning av N.F.S. Grundtvigs pedagogiska skrifter*. (Doktorsavhandling). Stockholm: Carlsson. (41)

- Bernhard, D. & Andersson, P. (2017). Swedish Folk High Schools and Inclusive Education. *Nordic Studies in Education*, 37(2), 87–102. (79)
- Björkstrand, G. (1999). Grundtvig i finländskt perspektiv. *Grundtvig-Studier*, 50(1), 121–137. (46)
- Bonde, H. (2015). Niels Bukh's Gymnastics School in Denmark, 1912–1933: Gymnastics, Erotics, and Male Bonding. *The International Journal of the History of Sport*, 32(6), 800–814. [Niels Bukhs gymnastikskola i Danmark 1912–1933: Gymnastik, erotik och manlig sammanhållning] (47)
- Bondestam, F. (2011). Resisting the Discourse on Resistance: Theorizing Experiences from an Action Research Project on Feminist Pedagogy in Different Learning Cultures in Sweden. *A Journal of the Practices, Theories, and Scholarship of Feminist Teaching*, 21(2), 139–152. (80)
- Borgen, S. T., & Borgen, N. T. (2015). Folk high schools and dropouts from upper secondary school: Effects of non-academic investments in dropouts. *School Effectiveness and School Improvement*, 26(2), 153–168. (80)
- Borgen, S. T., & Borgen, N. T. (2015). Student retention in higher education: Folk high schools and educational decisions. *Higher Education*, 71(4), 505–523. (81)
- Brown, K. (1999). Establishment of the Finlandssvensk Folk High Schools: Political and Philosophical Underpinnings. *American Educational History Journal*, 26(1), 82–89. (47)
- Brown, K. (2001). *Analysis of the Implementation of the Grundtvigian Folk Highschool Ideal Within Three Provincial Grundtvigian Finlandssvensk Folk Highschools in Pre-independence Finland: 1889–1919* (Doktorsavhandling). Loyola University of Chicago, Chicago. (41)
- Brändström, S., & Larsson, A. (2011). A total institution within reach? Music education at Framnäs Folk High School in the 1950s and 60s. *Finnish Journal of Music Education*, 14(2), 60–71. (48)

- Brändström, S., Söderman, J., & Thorgersen, K. (2012). The double feature of musical *folkbildning*: Three Swedish examples. *British Journal of Music Education*, 29(1), 65–74. (64)
- Christie, M. F. (2001). Social and historical factors in the development of Swedish adult education. *Australian Journal of Adult Learning*, 42(1), 57–74. (49)
- Christophersen, K. A., Elstad, E., & Turmo, A. (2012). Antecedents of Teachers Fostering Effort within Two Different Management Regimes: An Assessment-Based Accountability Regime and Regime without External Pressure on Results. *International Journal of Education Policy and Leadership*, 7(6), 1–14. (81)
- Coe, C. (2000). The education of the folk: Peasant schools and folklore scholarship. *Journal of American Folklore*, 113(447), 20–43. (49)
- Collins, J. (2013). Outside the Box: The Danish Folkehojskole as Educational Innovator. *Australian Journal of Adult Learning*, 53(2), 336–342. (64)
- Dahlstedt, M., & Nordvall, H. (2011). Paradoxes of Solidarity: Democracy and Colonial Legacies in Swedish Popular Education. *Adult Education Quarterly*, 61(3), 244–261. (65)
- Damianek, C. (2016). Folk schools: Contemporary aspects on an old form of “non-formal adult education”. *European Journal of Alternative Education Studies*. 1(1), 43–48. (65)
- Edquist, S. (2015). Demarcating popular education with government subsidies: Sweden 1911–1991. *Nordic Journal of Educational History*, 2(1), 73–96. (50)
- Elbe, A. M., Elsborg, P., Dandanell, S., & Helge, J. W. (2018). Correlates and predictors of obesity-specific quality of life of former participants of a residential intensive lifestyle intervention. *Obesity science & practice*, 4(2), 188–193. (82)
- Elenius, L. (2014). Ett nationellt metasystem för utbildning och fostran i Tornedalen. *Nordic Journal of Educational History*, 1(2), 63–85. (50)

- Elstad, E., Christophersen, K. A., & Turmo, A. (2012). Exploring antecedents of organizational citizenship behavior among teachers at Norwegian folk high schools. *Studies in Continuing Education, 34*(2), 175–189. (83)
- Erickson, E. K. (2017). *Developing the Good Life by Living It: The Influence of Attending a Norwegian Folk High School on Well-Being* (Doktorsavhandling). Minneapolis: University of Minnesota. (74)
- Eriksson, L. (2002). Folkhögskolan i en globaliserad värld. *Utbildning & Demokrati. Tidskrift för didaktik och utbildningspolitik, 11*(2), 53–68. (66)
- Eriksson, L. (2002). "Jag kommer aldrig att tillhöra det här samhället": Om invandrare – integration – folkhögskola. (Doktorsavhandling). Linköping: Linköpings universitet. (59)
- Eriksson, L. (2015). Adaptation for Mobilization or Mobilization for Adaptation? *European Journal of Social Education, (15)26/27*, 37–54. (83)
- Fabricius Møller, J. (2015). Grundtvigs betydning for samfundet. *Grundtvig-Studier, 66*(1), 103–130. (51)
- Fejes, A. & Dahlstedt, M. (2018). Becoming the role model: Youth recreation leaders, occupational choice and a will to include. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education, 39*(6), 901–912. (84)
- Fejes, A., Olson, M., Rahm, L., Dahlstedt, M., & Sandberg, F. (2018). Individualization in Swedish adult education and the shaping of neo-liberal subjectivities. *Scandinavian Journal of Educational Research, 62*(3), 461–473. (84)
- Gloppen, B. H. (2013). Selvevaluering i folkehøgskolen – krav utenfra, behov innenfra? *Norsk pedagogisk tidsskrift, 97*(4–5), 326–339. (66)
- Hansson, J. (2015). Educational Activities at the Sami Folk High School 1942–1982. *Creative Education, 6*(9), 880-897. [Utbildningsverksamhet på Samernas folkhögskola 1942–1982] (51)

- Hansson, J. (2016). Samernas folkhögskola och de samiska språken 1942–1990. *Nordic Journal of Educational History*, 3(1), 95–119. (52)
- Harlin, E-M. (2013). *Lärares reflektion och professionella utveckling: med video som verktyg* (Doktorsavhandling). Linköping: Linköpings universitet. (75)
- Harlin, E. M. (2017). Folk High School Teachers' Professional Development – Supported by watching videos of their own teaching. *Nordic Studies in Education*, 37(2), 103–112. (85)
- Hassi, M. L., Hannula, A., & Saló i Nevado, L. (2010). Basic Mathematical Skills and Empowerment: Challenges and Opportunities in Finnish Adult Education. *Adults Learning Mathematics*, 5(1), 6–22. (85)
- Jedeskog, G., & Landström, I. (2009). ICT – an ally and an alien: The role of ICT in Swedish popular adult education organizations. *Seminar.net: Media, Technology & Lifelong Learning*. 5(2), 1–11. (67)
- Jonsson Widén, A. (2016). *Bildundervisning i möte med samtidskonst: Bildlärares professionella utveckling i olika skolformer* (Doktorsavhandling). Umeå: Umeå universitet. (75)
- Klonteig, O. (2002). Ein Espen Oskeladd i det norske skolelandskapet: Om folkehøgskolens tankegods og skolens aktuelle problem. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 86(1), 5–17. (67)
- Knutas, A. (2013). People's high schools in Scandinavia: A contribution to democracy? *International Journal of Lifelong Education*, 32(6), 780–796. (68)
- Korsgaard, O. (2000). Grundtvigs oplysningstanker – om at knytte bånd og løse knuder. *Grundtvig-Studier*, 51(1), 154–171. (52)
- Koskinen, H. (2003). *Pohjoismaisilta juurilta kohti maailmanlaajuista toimijuutta? Suomalaisen kansanopiston toimintakulttuuri ja sen kansainvälisyys 2000-luvun alussa*. (Doktorsavhandling). Tammerfors: Tammerfors universitet. (60)
- Landström, I. (2004). *Mellan samtid och tradition: Folkhögskolans identitet i kursutbudets yrkesinriktning*. (Doktorsavhandling). Linköping: Linköpings universitet. (60)

- Lyby, T. C. (1999). Grundtvig og Rødding Højskole. *Grundtvig-Studier*, 50(1), 65–93. (53)
- Lyby, T. C. (2004). Grundtvigs dannelsesbegreb mellem national dannelse og erhvervsorienteret uddannelse. *Grundtvig-Studier*, 55(1), 62–82. (53)
- Lövgrén, J. (2015). Norwegian folk high schools redefine their role as value-based institutions: Analysis of value documents from two folk high schools. *Nordisk kulturpolitisk tidsskrift*, 18(02), 199–217. (68)
- Lövgrén, J. (2018). Secular youth and religious practice: candle lighting in Norwegian folk high schools. *British Journal of Religious Education*, 40(2), 124–135. (86)
- Lövgrén, J. (2018). *The Reflective Community. Learning practices in Norwegian folk high schools* (Doktorsavhandling). Oslo: MF Norwegian School of Theology. (76)
- Maliszewski, T. (2014). Swedish Folk High Schools (Folkhögskolor): Past and Present. A Look from the Polish Perspective. *Universal Journal of Educational Research*, 2(4), 387–395. (54)
- Milana, M., & Sørensen, T. B. (2009). Promoting Democratic Citizenship Through Non-Formal Adult Education: The Case of Denmark. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 53(4), 347–362. (87)
- Møller, J. F. (2004). Hal Koch og Grundtvig. *Historisk Tidsskrift*, 104(2), 391–405. (54)
- Niemelä, S. (2011). *Sivistyminen. Sivistystarve, -pedagogiikka ja -politiikka pohjoismaisessa kansansivistystraditiossa*. (Doktorsavhandling). Helsinki & Kuopio: Kansanvalistusseura & Snellman-instituutti. (42)
- Niemivirta, M., Pulkka, A. T., Tapola, A., & Tuominen-Soini, H. (2013). Tavoiteorientaatioprofiilit ja niiden yhteys tilannekohtaiseen motivaatioon ja päättelytehtävissä suoriutumiseen. *Kasvatus*, 44(5), 533–547. (87)

- Nordvall, H., & Dahlstedt, M. (2009). Folkbildning i (av)koloniseringsens skugga: Demokrati, nationella mytologier och solidaritetens paradoxer. *Utbildning och Demokrati*, 18(3), 29–47. (69)
- Nylander, E. (2014). *Skolning i jazz: värde, selektion och studiekarriär vid folkhögskolornas musiklinjer*. (Doktorsavhandling). Linköping: Linköpings universitet. (61)
- Nylander, E., & Dalberg, T. (2015). Jazzklass: Folkhögskolan som intermediär utbildningsinstitution. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 20(1–2), 100–126. (69)
- Osman, A. (1999). *The “Strangers” among Us. The Social Construction of Identity in Adult Education* (Doktorsavhandling). Linköping: Linköpings universitet. (77)
- Partanen, P. (2009). *Koko talo soi: Klemetti-opisto suomalaisen musiikkikulttuurin kehittäjänä 1953–1968* (Doktorsavhandling). University of Helsinki, Helsinki. [Klemetti-institutet som förnyare av finsk musikkultur 1953–1968] (43)
- Partanen, P., Ruokonen, I., & Ruismäki, H. (2013). The Finnish Design of Folk High School Education. *The European Journal of Social & Behavioural Sciences*, 7(4), 1 180–1 186. (55)
- Piirainen, M. (2018). Perukan tytöstä puutarhayrittäjäksi. Syrjäseudun nuoren naisen ammatinvalinnan taustoja 1950-luvulla. *Kasvatus & Aika* 12(4), 76–95. (55)
- Rahbek, R. K. (2017). Dannelsesforestillinger i de danske folkehøjskoler. *Nordic Studies in Education*, 37(2), 69–83. (90)
- Rahm, L. & Fejes, A. (2015). Ubiquitous computing, digital failure and citizenship learning in Swedish popular education. *Citizenship Teaching and Learning*, 10(2), 127–141. (88)
- Runesdotter, C. (2010). *I otakt med tiden? Folkhögskolorna i ett föränderligt fält*. (Doktorsavhandling). Göteborg: Göteborgs universitet. (62)
- Runesdotter, C. (2011). Tensions in the Meeting Between Institutional Logics and Identities in Swedish Folk High Schools. *Education Inquiry*, 2(4), 659–670. (70)

- Rydbeck, K. (2002). Kön och makt i folkbildningen: reflexioner kring kvinnornas positioner inom 1900-talets fria bildningsarbete. *Utbildning och demokrati: tidskrift för didaktik och utbildningspolitik*, 11(2), 33–52. (56)
- Saló i Nevado, L., Hannula, A. & Hassi, M. L. (2009). The State of Art of the Adult Education System in Finland: Basic Mathematics and Students' Experiences. *International Journal of Learning*, 16(7), 553–563. (89)
- Schuster, K. M. (2003). Implementation of an idea: Johannes Klockars, Swedish-Finn Practitioner of NFS Grundtvig's Theories of Adult Education. *American Educational History Journal*, 30, 135–142. (56)
- Suzuki, N. (2014). The Values Transmitted by Lifelong Education in Denmark: The Conditions of Social Inclusion. *Senri Ethnological Studies*, 87, 175–199. (70)
- Szekely, R. (2004). Adult education in Finland. *Convergence*, 39(2–3), 61–77. [Vuxenutbildning i Finland] (71)
- Thomsen, R. (2009). *Vejledning i fællesskaber: karrierevejledning fra et deltagerperspektiv*. (Doktorsavhandling). Aarhus: Danmarks pædagogiske universitet. (77)
- Tuominen, V. (1999). ”Käy hehkuvien rinnoin, mielin puhtahin...”: kansanopistohankkeet Pohjois-Karjalassa vuosina 1890–1934. (Doktorsavhandling). University of Eastern Finland, Joensuu. (43)
- Tuomisto, T. (2018). *Kansanopistopedagogiikka kolmessa kristillisessä kansanopistossa*. (Doktorsavhandling). Uleåborg: University of Oulu. (62)
- Tuomola-Karp, P. (2005). *Laatu luottamuksen rakentamisena: Laatuikäisyys kansanopistossa*. (Doktorsavhandling). Helsingfors: Helsingfors universitet. (63)
- Tøsse, S. (2004). *Frå folkeopplysning til vaksenopplæring. Idear och framvekst gjennom 200 år*. (Doktorsavhandling). Jar: Didakta norsk forlag. (44)

- Waalder, R., Halvari, H., Skjesol, K., & Bagoien, T. E. (2013). Autonomy Support and Intrinsic Goal Progress Expectancy and Its Links to Longitudinal Study Effort and Subjective Well-being: The Differential Mediating Effect of Intrinsic and Identified Regulations and the Moderator Effects of Effort and Intrinsic Goals. *Scandinavian Journal of Educational Research*, (3), 325–341. (89)
- Wachenfeldt, T. V. (2014). Praxisgemenskap och ideologi bland elever och lärare på en folk- och världsmusikutbildning. *Svensk tidskrift för musikkforskning*, 96(2), 23–41. (90)
- Weiss, M. N., & Ohrem, S. (2016). Philosophical Practice as Action Research. The Socratic Dialogue Method at Norwegian Folk High Schools. *Hæser. Revista Internacional de Filosofía Aplicada*, (7), 145–172. (90)
- Vittersø, J. (2001). Personality traits and subjective well-being: Emotional stability, not extraversion, is probably the important predictor. *Personality and Individual Differences*, 31(6), 903–914. (91)
- Yancheva, H., Stoeva, A., Manolov, I., Atanasov, D., Stratenwerth, E., Kulpa, P., Nobelmann, M., Rieken, H., Ingold, R. & Mogenssen, P. (2015). Model of folk high school pedagogy for organic agriculture education. *Vocational Education*, 17(5), 523–530. (92)
- Ægidius, J. P. (2001). Om Poul Engbergs forfatterskab. *Grundtvig-Studier*, 52(1), 221–228. (57)
- Österborg Wiklund, S. (2018). (Inter)nationalistisk folkbildning: Säkerhetspolitik, nationalism och opinionsbildning i den svenska folkhögskolans mobilisering för utvecklingsfrågor 1950–1969. *Nordic Journal of Educational History*, 5(1), 51–72. (57)

Register

aktionsforskning, 80, 91
aktivitetsstyrning, 90
aktör-nätverksteori, 67
Alkio, Santeri, 22, 42
allmänbildning, 44
allmännyttan, 68
alternativ utbildningsform, 73
arbetarrörelsen, 49
Arendt, Hanna, 68
arkaisering, 90
associeringsstudie, 78
begreppskod, 79
bemyndigande, 80
bibliografi, 15, 21
bildkonstundervisning, 76
bildlärare, 28
bildning, 25, 36, 42, 48, 53, 55, 68
bildningspedagogik, 42, 88
bildundervisning, 23
Birkagårdens folkhögskola, 45
bistånd, 58
Bourdieu, Pierre, 61, 64
Bryk, Anthony, 83
Bukh, 47
Bukh, Niels, 25, 47
Bulgarien, 92
Danmark, 13, 17, 22, 23, 25, 42, 47, 53, 57, 65, 79, 82, 92
dans, 47
deltagande aktionsforskning, 91
demokrati, 68, 69
demokratiserande, 24
demokratisk, 26, 27, 55, 64, 67, 84, 85, 87, 92

den Andra, 65, 69
diskurs, 23, 27, 30, 50, 58, 77, 80, 84, 85
diskursanalys, 58
diskursiv, 50, 60, 88, 89
doxa, 90
Duveen, Gerard, 78
elitistisk, 64
enkät, 63, 66, 79, 82, 83
enkätdata, 63, 91
enkätstudie, 63
Erasmus, 92
estetisk verksamhet, 69
estetlinje, 69
etnicitet, 28, 30, 77
etnografisk, 61, 74, 76
etnografisk tradition, 74
EU, 43, 57
Europeiska unionen, 43, 57
extroversion, 91
fattigdom, 78
feminisering, 78
feministisk pedagogik, 80
feministisk undervisning, 27
fenomenografiskt tillvägagångssätt, 88
filosofi, 79, 91
Finland, 13, 17, 22, 25, 41, 42, 44, 46, 48, 57, 60, 71, 86
finlandssvensk, 23, 24, 42, 48, 57
folkbibliotek, 46
folkbildning, 13, 14, 16, 25, 42, 44, 45, 46, 50, 54, 56, 64, 65, 69,
85, 86
folkbildningsforskning, 14
folkbildningsinstitution, 56
folkbildningsorganisationer, 46
Folkbildningsrådet, 14, 15
folkbildningssystem, 70

folkhögskolans särart och särdrag, 18, 26, 29, 62, 73
folkhögskoledeltagare, 28, 63, 68, 73, 74, 77, 78, 88, 89, 91
folkhögskoleidén, 17, 20, 23, 24, 30
folkhögskolepedagogik, 14, 88
folkhögskolerörelsen, 15, 29, 45, 47, 51, 68
folkhögskoleundervisning, 55
folkhögskollärare, 85
folkmusik, 90
folkmusikrörelsen, 90
folkrörelse, 18, 45, 46, 90
folkupplysning, 45
Foucault, Michel, 84
Framnäs folkhögskola, 24, 48, 64, 90
Fridhems folkhögskola, 70
frihet, 13, 57, 64, 68
frikyrkorörelsen, 49
funktionshinder, 79, 80
förskola, 80
genus, 78
genusidentitet, 78
global, 43, 58, 87
globalisering, 53
Grundtvig, 15, 17, 22, 24, 25, 29, 30, 41, 42, 46, 47, 48, 51, 52,
53, 54, 55, 57, 63, 69, 92
grundtvigiansk, 23, 41, 42, 53, 57
gymnastik, 25, 47
gymnastikundervisning, 25
Götiska Förbundet, 90
Hagströms musikskola, 64
handling, 68
Herder, J.G., 42
hermeneutisk, 60, 61
hälsa, 89
högskola, 73
icke-grundtvigiansk, 53

IKT, 26, 67
industrialisering, 45, 49
informations- och kommunikationsteknologi, 67
intermediär utbildningsinstitution, 69
internat, 18, 45, 57, 63
internationalism, 58
internationalitet, 60
intervju, 44, 48, 56, 59, 62, 63, 64, 67, 68, 70, 74, 76, 77, 78, 84,
85, 86, 88, 89
jazz, 61, 62, 70
jordbruk, 56, 92
Kant, Immanuel, 42
Klemetti-institutet, 43
Klockars, Johannes, 24, 57
Kochs, Hal, 24, 54
kolonialt arv, 65
kommenterad bibliografi, 21
kommun, 44
konstundervisning, 55
kovariansanalys, 81
kristna samfund, 14
Krogerup, 55
Kronoby folkhögskola, 57
kultur- och utbildningssociologi, 61
kultursemiotik, 75
kvalificering, 74
Kvinnofolkhögskolan i Göteborg, 56
kvinnor, 44, 56, 60, 78, 79, 86
kvinnorörelsen, 56
kön, 56, 61
könsneutral, 56
könsrelationer, 56
labeling practices, 77
lagstiftning, 51, 71
latent ideologi, 90

Lave, Jean, 90
Lettland, 23, 79
levande ordet, 41, 63
Liedman, Sven-Eric, 90
livets skola, 63
livsupplysning, 41
lärare, 18, 23, 27, 28, 60, 62, 63, 70, 73, 74, 75, 76, 77, 80, 82, 83,
84, 85, 89, 90
läroplan, 13, 52, 92
lärsituation, 88
makt-kunskap, 84
marknadsstyrning, 26, 70
matematik, 86, 89
matematikundervisning, 86, 89
medborgarskap, 27, 43, 83, 84, 87, 88, 89
meningsförhandling, 76, 87
migrant, 77, 84
mixed methods, 79
multikulturell, 27, 59, 66, 77
musik, 24, 26, 43, 47, 48, 49, 55, 61, 62, 69, 70
musik XE "musik" linje, 61
musiklinje, 26
musiklinje, 61
musiklinje, 70
musikundervisning, 43, 55
musikutbildning, 48
målframsteg, 90
märkningspraktiker, 77
nationalism, 51, 54, 58
nationalromantik, 42, 48
Norden, 15, 17, 20, 22, 23, 29, 65
nordism, 58
Nordkarelen, 44
Norge, 13, 17, 22, 25, 68, 86
nykterhetsrörelsen, 49

observation, 74, 76, 79, 86
Olsson, Oscar, 22
organisationsfält, 62
pedagogik, 13, 14, 41, 42, 51, 80, 88
Polen, 92
postkolonial teori, 65, 69
potentialitet, 59
pragmatism, 85
praktikforskning, 77
public good, 68
ramteori, 75
rasifiering, 77
reifikation, 68, 69
rekrytering, 70
rektor, 53, 62
relativ fattigdom, 79
religion, 76, 86
retoriska mönster, 41
Rødning, 53
Rødning folkhögskola, 17, 53
Samernas folkhögskola, 24, 51, 52
samisk, 23, 51, 52
samiska språk, 24, 52
Schneider, Barbara, 83
Schweiz, 92
sekulariserad, 86
Shore, L.M., 83
situerat lärande, 90
självbestämmande, 52, 57
självevaluering, 66
självrehabilitering, 74
självutveckling, 74
självvärdering, 26, 67
Skandinavien, 49, 65
skolavhopp, 81

skolledare, 53, 62
Skurups folkhögskola, 70
social disintegration, 79
social exkludering, 79
social identitet, 78
social sammanhållning, 43
sociala representationer, 28, 73, 78
sociala rörelser, 54
socialt lärande, 76
sokratiska metoden, 91
språkundervisning, 52
staten, 14, 15, 25, 26, 31, 44, 45, 46, 50, 67
statlig styrning, 46, 67
statligt stöd, 44, 46, 50, 56
studiecirkel, 25, 42
studieförbund, 46, 50, 67, 77
styrning, 46, 67, 90
subjektivitet, 84, 85
subjektivt välbefinnande, 91
svenskfödd, 27, 77
svenskspråkig, 41, 48
Sverige, 13, 15, 17, 22, 25, 42, 46, 48, 49, 50, 51, 54, 64, 66, 85
symbolisk interaktionism, 75, 85
särart, 26, 62, 73
särartsfrågan, 18, 26, 29
särdrag, 57
särdrag, folkhögskolans, 18, 25, 76
Tanzania, 65, 69
Tolstoj, Leo, 44
Tornedalen, 50, 51
tradition, 26, 30, 49, 51, 61, 67, 68, 69, 70, 74, 91
Tyskland, 92
Ubberup folkhögskola, 82
undervisning, 24, 42, 52, 56, 60, 63, 66, 75, 80, 84, 85, 86, 90, 91
ungdomsledare, 84

ungdomsrörelsen, 25
universitet, 53, 73, 78, 80
upphandling, 70
upplysning, 25, 42, 52, 53, 68
Wenger, Etienne, 68, 76, 86, 90
videofilmning, 75
viktninskning, 82, 83
vuxenpedagogik, 13
vuxenutbildning, 23, 44, 45, 49, 50, 70, 71, 80, 85, 86, 87, 89
välbefinnande, 28, 74, 90, 91
välfärdsstat, 51, 79
värdedokument, 68
värdegrund, 51, 66, 68
värdering, 26, 59, 63, 68, 69, 70, 74, 76, 87, 91
växelverkan, 41, 57, 63, 67
yrkesutbildning, 44, 81
öppen kodning, 79
Östra Finlands universitet, 22

Detta är en forskningsöversikt om folkhögskolan i Norden. Mer precist omfattas doktorsavhandlingar och vetenskapliga artiklar om folkhögskolor i de nordiska länderna som publicerats på svenska, norska, danska, finska och engelska från 1998 till och med 2018.

Skriften är tänkt som ett verktyg för alla som har ett intresse av att fördjupa sig i forskning om denna nordiska utbildningsform. Förhoppningen är att den ska vara en resurs för forskare och studenter med intresse för folkhögskolan och för forskningsintresserade inom folkhögskolans värld.

Om författarna

Annika Pastuhov är postdoktor i vuxenpedagogik vid Linköpings universitet och biträdande föreståndare för Mimer – nationellt program för folkbildningsforskning. Hon har disputerat vid Åbo Akademi på en avhandling om studiecirkeldeltagande som uttryck för medborgarskap.

Johan Lövgren är lärare vid Grenland folkehøgskole och arbetar med pedagogisk utveckling och forskning i norsk folkhögskola. Han har disputerat vid MF Norwegian School of Theology i Oslo med en avhandling om lärande och värderingar i folkhögskolan.

Henrik Nordvall är biträdande professor i vuxenpedagogik vid Linköpings universitet och föreståndare för Mimer. Han har bland annat forskat om folkbildning och politiska rörelser samt om global spridning av skandinaviska folkbildningsidéer.